

1

כא ויאמר יהוה אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם

א ואמר יי קמשה אמר קכהניא בני אהרן ותימר קהון על מית

רש"י

לקט בהיר

(א) אמור אל הכהנים. אמור ואמרת, להזכיר גדולים על הקטנים (יבמות ק"ד): בני אהרן. יכול חללים, תלמוד לומר הכהנים (ח"ס): בני אהרן. אף בעלי מומין במשמע (ח"ס): בני אהרן. ולא צוה

(א) פירש"י ציבנות שמי אמירות הללו למה עכ"ל, פי' נשאר מקומות דכתיב דבר ואמרת אין קושיא ואין הכרח לדרוש, שפירושו דבר אליהם בכלל ואמרת קך וכך בפרט, הגם שבמקום שיש לדרוש דרשינן אפילו כשנאמר דבר ואמרת, משום דסוף סוף מיותר הוא לומר דבר, משא"כ ב' פעמים אמירה אין לו פירוש, אם לא שתאמר, אמור אתה משה אל הכהנים, ומה תאמר להם, ואמרת אתה כל כהן, כלומר מזויר אותם (את הכהנים) אליהם על הכהנים הקטנים (רא"ם), ואחר שביארנו שכהנים קטנים למדנו מואמרת היחידה שוב נשאר בני אהרן לדרוש כדלקמן, לזה הקדים רבינו לפרש חציבת ואמרת הגם שהוא מאוחר בכחוב (מ"ל), וחזן מזה, אין כאן שום קושיא, שדרוש זה יוצא מב' חציבות אמור ואמרת, ותיבת אמור מוקדם הוא בכחוב חציבת בני אהרן: (ב) פלוגתא יש בזה, גדולי הפוסקים (רמב"ם רמב"ן סמ"ג) אמרו שפירושו דלא לטמאינהו בידיהם או בלוי, וכן נראה דעת רש"י, אבל לאפרשינהו אם הם עושין מעלמם אינו מלואה מן התורה, ובג' מקומות רמזה זאת התורה, כאן, בשריט, ובדס, וחז"ל למדו שכן הוא בכל איסורין שצטורה לאסור לפנות להו בידיהם, אבל מה שצריך לאפרשינהו ב"ד או אצו הוא מדרבנן, ויש חולקין בדבר (מ"ל): (ג) פירוש דברי רבינו בג' מאמרים הללו הם עו"ה: חציבת כהנים מן הסתם פירושו כהנים כשרים ותמימים, אבל צעת הצורך יוכל להעמיס בכחובו גם בעלי מומין (לא חללים), כלומר אין החציבה אומר למעטם דוקא, ותיבת בני אהרן הוא להפך מן הסתם כולל כל בני אהרן בין בעלי מומין ובין פסולין שכולם בני אהרן נינהו, אבל אינו מכריח לדרושם, ואדרבה יכול להיות פירושו בדומה לאהרן שהוא היה כשר ותמיס בלי מום, לזה אם היה רגון הכחוב לאסור לטמאות גם לפסולים היה אומר רק בני אהרן, ולהפך אם היה רצונו להחיר לבעלי מומין היה אומר אמור אל הכהנים, ובאשר הוא שם בא הכהנים למעט חללים שהם אינם כהנים, אבל לא בא למעט בעלי מומין שעל זה אהני מה שהסוף לומר בני אהרן, ובה מדוייק לשון רש"י כפתור ופרת, שלא אמר יכול למעט בעלי מומין ח"ל בני אהרן כמו שאמר יכול חללים ח"ל הכהנים, שאין הכהנים ממעט בעלי מומין ואין בני אהרן מרבה אותם, רק דוקא כאן במה שלפנינו שיש לנו ריבוי ומיעוט, כלומר יכולים לנו להעמיס הריבוי בבעלי מומין שהרי בני אהרן אף בעלי מומין במשמע ואינו שולל (רא"ם), ועיין עוד מזה בריש פ' ויקרא (א' ה') מה שפירשנו שם: (ד) אחר כל מה שאמרנו באות הקודם יכול היה לומר בית אהרן או זרע אהרן, ובפרט

אור החיים

שלא יעמאו לנפש אדם כמאמרם ז"ל שאין נאה ליוצא ונכנס וכו'. ומעטם זה הקדים התואר למתואר שהיה המעלה לאד היותם כהנים מה שלא היה נשמע כן אם היה אומר אמור אל בני אהרן:

ואמרת אליהם לנפש וגו'. צריך לדעת למה כפל לומר ואמרת. ורז"ל אמרו (ת"י), יבמות ק"ד: כמה דרשות, ועוד יש לאלוה מילין והוא על דרך מה שכתב הרמב"ם פרק ג' מהלכות אבל זה לשונו המעמא את הכהן אם היו שניהם מזידיס

אור בהיר

(א) שצורת הדיבור הוא לומר קודם שם האדם המתואר ואחר כך במה הוא מתואר. (ב) שהמעלה אינו בא מכה שהם בני אהרן,

הכהן לוקה וז' וגו', ואם היה שמטמאו לוקה המטמא מלקוח כאן דבר, כי א' לשונו צהלכות שהמלביש כלא המלביש לוקה, שאל זה הרא"י ואפשר לומר דו ג' מיניס (נזיר המטמא כעטמו דבעלמא עבדיג בפרק ה' מהלכ שטמאו מזיד ו נראיס, דקשה ו התורה כולה ד וכן על זה הדר' למעט המטמא הכחוב למעט נ שחייב דהא חוו ועמא ראש וגו' היה צריך למע לרמב"ם מהכו שטעמו של רמ נזיר דף מ"ד וז' צה מטמא כמו מגלח כמחגלח לא יעבור הוא לא יעביר לו א' אלא רק משום שהם בעלמא הקשה קושי' הרמב"ם ז"ל, אלא ו הפירוש שפי' רש"י הנזיר אסור במלאכי יעביר. (ז) והג' ראשו. (י) וזה מדבר ומזה על הצ

לְנֶפֶשׁ לְאִיִּמָּא בְּעַמּוּיָא בְּ אִם בְּ אִם יִסְתָּאב בְּעַמּוּיָא בְּ אִתְּהוּ

לקט בדיר

רש"י

כאן שאינו במקומו לומר בני אהרן, שאין המדובר מבני
 ממש, לזה הגם שכל החורה אין הלשון זכר ממעט נשים,
 וידענו שלענין לא מעשה מהוייזים הם זכרים, שאני הכא
 דמעטן קרא, ואין עליהן איסור עומאת מת, ועוד שהכתוב
 אומר טעם למצוה זו באומרו קדושים יהיו וגו' כי את אשי ה' וגו' הם מקריבים, ונשים לאו בני הקרבה יניהו
 (צל"ד): (ה) ר"ל בעמיו אין פירושו בעמיו של כהן, שזה אין לו שחר, אלא בעמיו של מת, וכל עוד שקורא ועוין אותו,
 כלומר שומעים קולו נקרא בעמיו ואינו מת מצוה, ומדחור הכתוב להשמיענו מת מצוה ככהן גדול נשמע שגם חיוב ומצוה יש
 לכהן להתעסק במת מצוה, שאם רק להחזיר מיתר הימר של כהן הדיוט, אם כהן גדול מותר כ"ש כהן הדיוט (מ"ל): (ו)
 אין זה פשוטו של מקרא, פשוטו הוא הקדמה וכלל על כל הקרובים, ואח"כ מנה הכתוב מי הוא הנקרא שארו, ולזה לא אמר
 הכתוב ולאמו בוא"ו, אבל מאחר שמיזר הוא, וכי לא ידעין שכל אלו קרובים הם, גם לא אמר כל שארו, ועוד מדהמנה
 ואמר הקרוב אליו, וכי יש שאר שאינו קרוב, ודאי שכונת הכתוב לרבות עוד שאר שלא נכתב, והיא אשתו, ובקרובה זו לריך
 להחנות הקרוב אליו שלא בכל פעם היא קרובה, וכל למעט ארוסתו כדאיתא בת"כ, והוא הפך מהיבת הקרובה דכתיב גבי
 אחותו שמשם אדרבה מרביץ ארוסה, שפי' ארוסה שקבלה קידושה ועדיין לא נכנסה לחופה והיא צבית אציה, לזה, לגבי
 בעלה ממעטיין לה שעדיין לא נתקדשה אצלו, ולגבי אחיה מרביץ לה שעדיין לא נחרקה ממנו שהיא צבית אציה ואביו, ואין
 קושיא למה אמר הכתוב "הקרוב" בלשון זכר, כי הלא אמרנו שאין זה פשוטו של מקרא, ועל פי פשוטו פירושו כל שאר
 ושאר, ושאר לשון זכר הוא (ג"א), ולזה קרא אותו הר"מ במו"ל "מדברי סופרים", כי דבר שלא נכתב בפירוש רק חז"ל
 למדו אותו מן המקרא דרכו לומר עליו מדברי סופרים שהסופרים ז"ל הוציאוהו מן הכתוב (מ"ל), (ועיין צפי' כלי יקר
 שמתוך (ואמר שהוא פשוטו) למה הוציא הכתוב אשתו בלשון זכר, ולמה אמר לשון זכר, ולמה הקדימה לאביו ולאמו), ופי'
 דבריהם ז"ל שאמרו אין שארו אלא אשתו, אין שארו זו אלא אשתו (רא"ם), וכן הוא בכל מקום בדברי חז"ל או רש"י
 כשאמרו דרך שלילה "אין זו אלא" פירושו שאין מכח ההכרח אי אפשר לפרשו רק בדרך זה, ולא היה נכון לומר שארו זו
 אשתו, שהיה משמע שכן פירושו, ואין זה אמת, ואל יקשה לך למה לפסוק זה בכלל, הלא אמר לקמן לא יטמא בעל בעמיו
 להחלו, ופירשנו בו שלא יטמא לאשתו פסולה, א"כ ממילא נשמע שלאשתו כשרה יכול הוא לטמא, אין זו קושיא, ראשית בין
 כאן ובין שם אין זה פשוטו (ועיין שם) וחזן מזה, משם לא נשמע רק שמתר, ומכאן נשמע שמתר וחיוז יש, שגמר אומר לה
 יטמא שפירושו מצוה, ושייך על כל הזכר כדלקמן (צל"ד):

אור החיים

פסקי רמב"ם על נכון. ובזה נבוא ליישב דקדוק
 הכתוב שכל לומר אמור ואמרת, כי לא מצוה ה'
 לכהנים גם לאחרים על עומאתם, כנגד הכהנים
 אמר אמור אל הכהנים, וכנגד אזהרת אחרים שלא
 יטמאו אמר ואמרת אליהם. ואולי שהיבת אליהם
 חוזרת לישראל המצטווים בכל המצוות, והמלא
 שאמר בסוף ענין זה (פסוק כ"ד) וידבר משה אל
 אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל הרי שהציווי

נאמר מה' גם לישראל, וזה ילדיק לך פירושו (יח)
 שהאזהרה צא כאן גם לישראל שלא יטמאו
 הכהנים. ובחזרת כהנים (לקמן כ"ד) אמרו וזה
 לשונם וידבר משה הזכיר את אהרן על ידי הכהנים
 ואת הכהנים על ידי ישראל ואת הכהנים זה על ידי
 זה, ואלו ואלו דברי אלהים חיים:

לְנֶפֶשׁ. (יח) רז"ל דרשו (ת"כ) לרבות רביעית
 דס"י וכו', וראיתי לרמב"ם ז"ל שכתב

אור בדיר

עלנו בשו"א תחת היו"ד, משא"כ בטומאת נזיר אמר על נפש מת לא "יבא" בכינוי לנזיר. (יד) פי' הגם שלא מוכר צפרשה ישראל,
 כוננו על אדם שהתורה ניתנה להם. (טז) שאל"כ למה אמר לישראל, והוא לא נטוה, ואם כפרש"י להזכיר צ"ד, הלא כל המצוות
 כן הוא, ומה נשתנה. (טז) ולא אמר למת. (יז) שהנפש תלוי בו.

צפרק ג' מהלכו
 הטומאות הפורו
 והקשו עליו מדר
 לי אלא המת מנ
 מנין לרבות כל ה
 לומר ואמרת אלי
 משנה שסובר ר
 ששקולים הם"י)
 ואין דברי הכסף
 לבנות בנין חדש
 הוא כי רמב"ם
 והנה הוא כחז
 ואמרת להזכיר
 יטמא להצויה ר
 בלא יטמא עכ'
 (קי"ד. ט'). ולפי
 טומאות הפורשו
 דורש ככל ואמר
 והדבר פשוט ל
 הכסף משנה, וה
 י"ב וזה לשונו כי
 אמור ואמרת וגו'
 זה מדברי רש"י
 שלא ידע הכרייני
 מחיבת לנפש רב
 לנפש להודיע שא
 על שאר טומאות
 יטמא ומאמרו ו

(יח) פי' שאין חיבתו
 מדרש לקח טוב והרי
 הובא בפסיקתא, ואם
 לאמר שדפוס מוטע
 כלומר נמתק רגל שמ
 מן לנפש, אלא שמבני
 ליתמא מאדם הי' ש
 שאמרנו שדין זה ילא
 "יטמאו" היינו אוח
 טעם. (כד) ויכו

בְּכָל מִשְׁבֹּתֵיכֶם: ס' ז' וְסִפְרָתֶם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת-

טו ותמננו לבון מבתר יומא מביא מיום איתואיבון ית עומרא

לקט בהיר

רש"י

בכל משבתיכם. נחלקו צו חכמי ישראל, יש שלמדו מכאן שהחדש נובג בחולה לארץ (ת"כ - קידושין ל"ז), ויש אומרים לא צה חלה ללמד שלא נכטוו על החדש חלה לאחר ירושה וישיבה^(ט) משכבשו* וחלקו (קידושין סט): (טו) ממחרת השבת. ממחרת יום טוב^(כ) (מנחות שינוי נוסחאות * משיכבשו וחלקו.

כרמל כלומר מיד אחר הקצירה נאכל כמות שהוא צלי גישול ואפייה, ויש שאופין אותו קצת על האור שהאור ממחקה ויותר ערב לחיך, וזה נקרא קלוי או קליות מחמת שנשרף, והוא לשון ארמי מלשון חז"ל מקלי קלי להו לאיסורא, וכן אמר הכוזב קלוי באש, ויש שאופין וסורפין אותו כל כך שתמייכש ונטחן ועושין ממנו לחם ומוזנות, ואמר הכוזב שבין כרמל וצין קלוי וצין לחם לא תאכלו קודם העומר מן התבואה מדשה: (כ) דהיינו י"ד שנים אחר בואם לארץ, ופי' בכל מושבותיכם לפי"ז בכל ישיבותיכם כשתמייכשו במקומכם לגמרי: (כא) תפרש לעיל בפסוק י"א:

אור החיים

ביום שבו יום השבת האמור כאן מקצת היום היו עדיין בארץ מנרים^(ט) לזה ילו ה' לספור ממחרת, והגם כי זה היה בפסח מנרים^(ט), כמשפט הזה יעשה באותו פרק עלמו מידי שנה שנה, כי כמו כן יעשה צדוה^(ט) יודוע לידועי חן. וכפי הפשט לזכרון העובר ביום השבת לזכרון כי ששת ימים (שמות ל"א י"ז) והמשכיל יצין^(ט). ועיין מה שפרשתי בפרשת בראשית בפסוק (ב' ח') ויכל אלהים ביום השביעי, ובדרך רמז רמז באומרו וספרתם על דרך אומנם ז"ל כי נשמות עם בני ישראל הם צבחינת הלוחות, וצבאמלעות תחלואי הנפש ועומאת התיעוב יתלכלכו ויחשיך אורם, וארז"ל (ויק"ר ל"ב) כי הלוחות סנפרינון היו. לזה אמר וספרתם לכם פירוש צבאמלעות מנין זה אתם מאירים כסנפרינון את עלמיכס^(ט):

שפירשתי בפרשת צה (י"ג מ"ג), והמועיל לפסוח המשחית על צחיכס^(ט), וכאן אמר כי פסח דורות יעשוהו לה' לשם ה' הגם שאין צו אחד משחית: **טו. וספרתם לכם וגו'.** אומרו לכס^(ט) לזד שינו ה' לספור שצט שצחות, ואמרו ז"ל (זוהר ח"ג ל"ז) כי לזד שהיו צעומאת מנרים ורצה ה' להזדווג לאומה זו דן צה כמשפט מדה שדינה לספור ז' נקיים, ולזה ששיספרו ז' שצועות ואז יהיו מוכשרים להכניסם כלה לחופה, והגם כי שם ז' ימים וכאן ז' שצועות, לזד הפלגת העומאת, וגם היותה צכללות ישראל שיער התמים דעים כי קן משפעם, ועיין מה שפרשתי בפסוק (יתרו י"ט ח') צהד השלישי ללאת וגו', והוא מאמר הכוזב כאן וספרתם לכם פי' כיצת ספירה זו הוא לסיצחכם לעהרתכם שזולת זה תיכף היה ה' נותן להם התורה, ולדרך זה ידוייק על ככון טעם ממחרת השבת ולא מיום השבת עלמו, כי קן משפט הספירה שיהיו כל הימים שלימים, ולזד שיום ט"ז

אור בהיר

דוקא צלילה. קב) פי' כדי ליתן מדמו על המזוות. קד) לא כמו שאמר שנת הוא לה, פסח לה, חג המלות לה' וכו'. קה) פי' בטומאת. קו) אבל לדורות שאין טומאת מנרים למה לא נספור מיום ט"ז. קז) שכל שנה באותו זמן נעורר עהרתם של יולאי מנרים ומעמד הנבחר יום קבלת התורה. קח) לא זכיתי להבין זאת, ורליתי שרואים להגיה כיום השבת, ור"ל כמו השבת היא זכר לשעבר שבו שנת ה' וכו' כ"כ הספירה זכר לשעבר, ודוקא אחר השבת ע"כ, ולא הנאי פירוש זה בשום אופן, ראשית למה בחר למשל דוקא את השבת הלא כמה וכמה מלות שטעמם זכר על שעבר, מזה, מרור, סוכה וכו' וכו', שנית שאמר והמשכיל יצין, מה זה השכלה גדולה שצריך לדבר זה, והשלישית שגמר אומר ועיין צפ' ויכל וגו', ושם לא מלאתי רמז לדבר זה. ואפשר שטעות הדפוס יש כאן, ומחית והמשכיל עד מחית השביעי צריך להיות אחר מחית לידועי חן, ולא נכון כי שם נאמר בדבריני שכל שנת נעורר הדריאה. קב) ויחזרו להיות צבחינת הלוחות. קי) ק"ל למה ב' סימנים, ואח"ל שמתחרת השבת אינו מקיים, למה

דארמותא שנו יהונן (נ"א תנ) שבועתא שבו יומין ותקרב קדם י"ז י"ז קדם ארמות תרין עשרונין יתאפין פנ

סי'ה): תמימו מצטרב, שאם (טו) השבת שביעתא: עד תספרו. ולא יום (טס - סס): חדשה לה'. צ חני זהו* מדג השבת השביעי מסורס הוא: הראשונה שהו מנחת העומר, מן השעורים^(ט) ולא מחולה לל תרומה המורג החדשה האמור המנחות^(ט), אך לא תקרב מן כ שינוי נוסחאות * תקריב ואומר חני וכו', וז מדברי רש"י, שא ומציאו, ואח"כ מו למדו זאת מג"ש ל ובשתי הלחם כתי החדש קודם שתי לקמן בפסוק כ' וז ולסם בכורים שאוג קראה בכורים, וה בכורים לקצירה ול

עֲמַר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שַׁבְּתוֹת תְּמִימַת
 תְּהִינָה: 10 עַד מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת
 הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם
 וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה: 11
 מִמּוֹשְׁבֵיכֶם תָּבִיאוּ לֶחֶם
 תְּנוּפָה שְׁתֵּים עָשָׂר יוֹם סֶלֶת
 תְּהִינָה חֲמִיץ תֹּאפִינָה בַּבּוֹרִים לַיהוָה:

ד'ארמותא שבקעא שבועין שקמין
 יהוון (כ"א תהוון): טו עד מבתר
 שבועתא שביעתא תמנון חמשין
 יומין ותקרבון מנחתא חדתא
 קדם י"י ממותבניכון תיתון
 קחם ארמותא תרתין (גריצו)
 תרין עשרונין סלקתא יהוון חמיצ
 ותאפון בבורין קדם י"י:

יומא טבא
 עומרא
 ל יש שלמדו
 דספן ל"ו, ויש
 ! החדש חלא
 ו (קירושן סס):
 ורבי (מנחות
 ס' לארץ, ופי'
 י"א:

לקט בהיר

רש"י

כב) ר"ל תיבת "השבת" זה אין פירושו יו"ט כמו ממחרת
 השבת דלעיל, ששם תרגומו אונקלוס מבחר יומא טבא, וזה
 פירושו שבע כלומר ו' ימים שהוא שבע אחד נקרא גם כן
 שבת, כמו שבע שבתות תמימות תהיינה, וכמו שנאמר בפי'
 ראה שבעה שבעות תספר לך, והוא מ"ע יום, אבל ו'
 פעמים שבת בראשית אין בכללו רק מ"ג יום, ומה שכתב
 הש"ס מ"ג יום טעות מדפיס הוא: בג) פי' יום
 החמשים עלמו אינו בספירה רק עד החמשים, שהרי בפירוש
 אמר קרא שבע שבתות תמימות, והוא רק מ"ט יום: כד)
 רצונו לומר תיבת תספרו נקשר למעלה, ותיבות חמשים יום
 נקשרו למטה, שהספירה תהיה עד אחר שבע השביעית,
 והקרבנות מנחה חדשה יהיה זיוס החמשים, ומקרא מסורס
 הוא, וביזשך ריך להיות יום חמשים והקרבנות, גם יותר
 מובן אם תתן אות זי"ת על תיבת יום וכמו שפירש רבינו
 (רא"ם), ואחר כל זאת קשה להעמיס זאת בפסוק הכתוב
 זה הראשון חוץ מן הספירה וחוז מחסרון אות זי"ת יש ג"כ
 חסרון וא"ו, שראוי היה לומר עד ממחרת השבת השביעית
 תספרו וזיוס חמשים והקרבנות, לזה גמר אומר רבינו
 ואומר אני וכו', ובקצת ספרים חסר כל זאת מרש"י, דהיינו מן
 מדברי רש"י, שאם נראה לו דרך הב' יותר א"כ למה לדרך הא',
 ומביאו, ואח"כ מביא דעת עלמו ע"פ פשוטו, וכן מוכח מלשונו
 (אם הגירסא שלפנינו נכון), והכל על דאבדין: כה) ר"ל
 למדו זאת מג"ש אביב אביב, דכתיב אלל מנחת העומר בפי'
 ויקרא אביב קלוי בראש, וכתיב (שמות ט' ל"א), כי השעורה אביב,
 ובשמי הלחם כתיב סלת ואין סלת חטים, אבל שאר כל המנחות
 אפילו מן שעורים כגון מנחת סוטה אין מביאין מן
 החדש קודם שמי הלחם כלקמן: כו) ר"ל אין תנופה זו מה
 שהכהן או הצעלים מרימין אותה לשעה קלומה, כי זאת נאמר
 לקמן בפסוק כ' והניף הכהן וגו', וכאן המדובר קודם שבה
 לעזרה שנאמר תביאו לחם תנופה, חלא פירושו הפרשה
 לשם ה' ולשם זכורים שאומר עליו קודם שמביאו שיהיה מקודש
 לשמי הלחם (רא"ם): כז) חלא שלמעלה קורא אותה חדשה
 וכאן קראה זכורים, והיינו הך, שפי' תיבת זכורים חדשה
 וראשונה, וכאילו אמר ממשבתיכם מביאוה (רא"ם): כח)
 ר"ל אינה זכורים לקצירה ולהמיר את המבואה חדשה, שכבר
 הותר בפסוק על ידי העומר, חלא למנחות הבאות בית ה'
 הוא זכורים,

ס"ה): תמימות תהיינה. מלמד שמתחיל ומונה
 מצערב, שאם לא כן אינם תמימות (ח"כ - מנחות ס"ו):
 טו) השבת השביעית. כתרגומו שבעתא (כ)
 שביעתא: עד ממחרת השבת השביעית
 תספרו. ולא עד בכלל (כ), והן ארבעים ותשעה
 יום (סס - סס): חמשים יום והקרבנות מנחה
 חדשה לה'. זיוס החמשים תקריבוכ* (כ), ולאומר
 אני זהו* מדרשו, אבל (לפי) פשוטו עד ממחרת
 השבת השביעית שהוא יום חמשים תספרו, ומקרא
 מסורס הוא: מנחה חדשה. היא המנחה
 הראשונה שהוצאה מן החדש, וא"ת הרי קרבה
 מנחת העומר, אינה כשאר כל המנחות שהיא צאה
 מן השעורים (כ) (ח"כ - מנחות פ"ג): טז) ממושבתיכם.
 ולא מחוזה לארץ (סס - סס): לחם תנופה. לחם
 תרומה המורס לשם גזובי (כ), חו היא המנחה
 החדשה האמורה למעלה (כ): בבורים. ראשונה לכל
 המנחות (כ), אף למנחת קנאות הבאה מן השעורים,
 לא תקרב מן החדש קודם לשתי הלחם (ח"כ - מנחות
 שני נוסחאות * תקריבו. * ואני אומר זה.

מקצת היום
 כ' לספור
 ו מלריס (כ)
 ו מידי שנה
 ידוע לידוע
 השבת לזכרון
 זכיל יצין (כ).
 זסוק (ב' א')
 רמו זלומרו
 מות עם בני
 עות תחלואי
 חשיך אורס,
 ינון היו. לזה
 יצין זה אחס
 ס"ט):
 רוש מעכשו
 נחרת השבת,
 הביאכם וגו',

הג המזות לה'
 שנה זלוחו זמן
 איה כיוס השבת,
 ש זה בשום אופן,
 כו, שנית שאמר
 לדבר זה. ואפשר
 דבריו שכל שנת
 וינו מסייס, למה

5

מסורת המדרש
סנטרך אנא עיין ב"ר
י. ג.

בְּלִבְכֶם נִירָא נָא אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ יְהִיב לְכוֹן פְּלֵא וְלִית אֲתוֹן
צְרִיכִין לֵיה מִן הַדִּין (שם, שם, שם) 'שְׁבַעַת חֻקֹּת קְצִיר יִשְׁמֹר
לְנוּ' יִשְׁמֹר לְנוּ מְרוּחוֹת רְעוֹת וּמְטַלְלִין רְעִים וְאִימְתִי
בְּאֵלוּ שְׁבַע שְׁבוּעוֹת שְׁבִין פְּסַח לְעֶצְרַת תְּנִי רַבִּי חֵיָא (ויקרא
כג, טו) 'שְׁבַע שַׁבְּתוֹת תְּמִימַת תְּהִינָה' אִימְתִי הֵן תְּמִימוֹת
בְּזִמְן שִׁישְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
סְנַטְרָךְ אָנָּא וְלִית אֲתָּ יְהִיב לִי דְסַנְטְרוֹתִי אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה
מְגִירְסָךְ אָנָּא וְלִית אֲתָּ מְטַעִים לִי תַבְשִׁילְךָ דְנָדַע מָה אֵינוֹן
צְרִיכִין אִם טַל אִם מְטָר הוּא שְׁדוּיֵד אָמַר (תהלים סח, י)
'גֶּשֶׁם נְדָבוֹת תְּנִיף אֱלֹהִים' אָמַר דְּוִיד לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ

אמרו בלבכם נירא נא את ה' אלהינו הנותן גשם ויורה ומלקוש בעתו, שבועות חוקות קציר ישמור לנו, וכלומר, יהיב לכוון כולא ולית אתון צריכין ליה מן הדין — מאחר שבשנה זו כבר נתן לכם הקב"ה הכל, גשם ויורה ומלקוש בעתו, חושבים אתם בלבכם ש"מן הדין" — מן ההגיון והיושר (ועי' יפ"ת), אין אתם צריכים לו עוד, לירא אותו? ! והרי עדיין אפילו בשנה זו, שהתבואה בקומתה, עוד — "שבועות חוקות קציר ישמור לנו", צריכים אנו לירא אותו ולבקש טובתו, כי — ישמור לנו — הקמה שבשדות — מרוחות רעות ומטללין רעים, ואימתי, באלו שבע שבועות שבין פסח ל"עצרת" — לחג השבועות! וכאשר — תני רבי חיאיא — בברייתא, כתוב: "שבע שבתות תמימות תהיינה", והגם שהפסוק אומר שם להלן "חמשים יום" וכמספר ימים אלה הם שבועות שלימות, מכל מקום הוא אומר כאן "תמימות", ובלשון שלימות ממום ופגע וחסרון (רז"ו), לדרוש (ועי' מנחות סח: — 10): אימתי הן תמימות — מכל פגע רע ביכול העומד להקצר בשדות, בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, אז הקב"ה שומר בהם את התבואה העומדת ליקצר מכל פגע וגומר את דישונה ובישולה לקראת קצירה שבסוף שבועות אלה, וכאשר — אמר רבי יהושע: כך הקב"ה אומר לישראל, סנטרך אנא, ולית את יהיב לי דסנטרותי — שומרך אני, השומר לך את תבואתך שבשדה, ואין אתה נותן לי מתבואתך דמי שמירתתי? ! וכן — אמר רבי ברכיה: כך הקב"ה אומר לישראל, מגירסך אנא, ולית את מטעים לי תבשילך דנדע מה אינון צריכין — אומן — מבשל שלך אני, ואין אתה מטעים לי מתבשיליך שאני מבשל לך, שאדע מה הם צריכים, אם טל אם מטר? ! הוא — הדבר — שדוד אמר — במזמורו לפני הקב"ה: "גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה, חיתך ישבו בה תכין בטובתך לעני אלהים", שהגם שכל המקראות מדברים שם בלשון עבר, על מה שהיה במתן תורה, אינו אומר כאן "הנפת" אלא "תניף", וכן "תכין", בלשון עתיד, כמדבר מן ההווה בכל שנה ושנה ומתפלל על העתיד ומבקש גשם והכנת יכול לארץ, לקראת "חג הקציר" (שמות כג, טו), "חג השבועות ... בכורי קציר חטים", יום מתן תורה, והוא עומד עתה בתפילה ביום הקרבת העומר, בפסח, הוא "יום הקף" (מנחות סח:), על שם "הנפת" העומר האמורה כאן בפרשה, שהכהן מניפו לכל רוח, לבקש על עצירת רוחות וטללים רעים (כדלהלן כאן, ה), ועל כן הוא מתפלל "תניף", בזכות תנופה זו (רז"ו), שהרי גשם יורד מלמעלה ללמטה ויורד בשטף ומכל מקום הוא אומר כאן "תניף" שהוא לשון הרמה ממטה למעלה, והגם שלפי פשוטו הוא מוסב על

האנון: י לא ישתבח בך מעבר
 ברה וברתה בנורא קסם קסמין
 מענן ומנחש וחרש: יא ורמין רמן
 ושאל בדין וזכורו ותבע מן
 מתניא יב ארי מרחק יי בך ריעבר
 אלין ובריל תועבתא האלין יי
 אלהך מתרד יתהון מקדמה:
 יג שקים תהי ברחמא ריי

תהם: י לא ימצא בך מעביר בנור
 ובתו באש קסם קסמים מעונן
 ומנחש ומכשף: יא וחבר חבר ושאל
 אוב וידעני ודרש אלהים: יב כי
 תועבת יהוה כל עשה אלה ובגלל
 התועבת האלה יהוה אלהיך מוריש
 אותם מפניך: יג תמים תהיה עם יהוה →

רש"י

לקט בדור

לעשות. כ"י חבל אחת למד להצין ולהורות * (ספרי -
 שנה ע"ה) כלומר להצין מעשיהם כ"י כמה הם
 מקולקלים ולהורות לצנין לא תעשה כך וכך שזכ*
 הוא חוק הגויס: (י) מעביר בנו ובתו באש. הוא
 עבודת המולך עושה מדורות אש מלאן ומלאן
 ומעבירי"י צין שתיסה (ספרי - סנה"ד) קסם
 קסמים. חיזהו קוסם האוחז את מקלו ואומר כ"י אם
 חלך אם לא חלך, וכן הוא אומר (ספרי ד"י) עמי
 בעלן ישאל ומקלו יגיד לו (ספרי): מעונן. רבי עקיבא
 אומר אלו נותני עונות שאומרים עונה פלוני יפה
 להתחיל"י וחכמים אומרים אלו אוחזי העינים"י
 (ספרי - סנה"ד) מנחש. פתו כפלה מפיו לבי
 הפסיקו בדרך"י מקלו פל מידו (ספרי - יח) וחבר
 חבר. שומרף נחשים או עקרבים* או שאר חיות
 למקום אחד (ספרי - ספרי): ושואל אוב. זה מכשפות
 ששמו פיתוס ומדבר משחוי"י (ספרי - ספרי) מעלה* את
 המת צבית* השחי שלו: וידעוני. מכניס עלם חיה
 ששמה ידוע"י לתוך פיו ומדבר העלם על ידי
 מכשפות (ספרי - ספרי): ודורש אל המתים. כגון
 המעלה בזכרותו"י (ספרי) והנשאל בגלגולת (ספרי):
 (יב) כל עושה אלה. עושה כל אלה לא נאמר
 אלא כל עושה אלה"י אפילו אחת מהן (ספרי - מכות
 כ"ד): (יג) תמים תהיה עם ה' אלהיך. התהלך
 עמו בתמימות ותלפס לו ולא תחקור אחר העמידות
 שינוי נסחאות לתורות. שזו היא עבודת של גוים. ועקרבים. ומעלה.
 מבית. בזכור.

כד) משום דק"ל למה לא אמר כמו נשאר נמות לא תעשה
 כמעצמות הגוים, ואם רוצה לאסור גם הלימוד היל"ל לא
 תלמוד תועבת הגוים, אלא ודאי למעט צא (מ"ל): (כה)
 פ"י צריך אחת להיות מצין על הנסמרות שלהם שלא יעשו
 אותן באחיות עינים ואל תתפעל מהם, ולשון רש"י בשנת
 להצין שתוכל לעמוד בהן ואם יעשה נביא שקר לפניך שתצין
 שהוא מכשף עכ"ל. (כו) כבר נחבאר סוף פ' אחרי שאינו
 שורפו אלא מעבירו חי זו עבודתו וכן כתב רבינו בפירושו
 בסנהדרין: (כז) פ"י עושה שום מעשה כישוף במקלו ועי"י
 אומר עמידות, ומציא ראייה שהנביא התמרמר מה מאוד
 הנם בשפל המצב ששואלים עמידות במקל הרי שדבר זה מן
 הקסמים הוא: (כח) כבר אמרנו צפ' קדושים י"ט כ"ז
 שאין דברים אלו נאמרים רק בצופן שאין בו שום טעם
 להיות כן, אבל אם הוא מלחא בטעמא כגון אליעזר עבד
 אברהם שראויה שפיהה גומלת חסדים וכדומה אינו נכנס
 בגדר מעונן ומנחש: (כט) פירש"י אוחז וסוגר עיני
 הצביות ומראה להם כאלו עשה דברים של פלא והוא אינו
 עושה כלום עכ"ל: (ל) כי מנחש מלשון נסיון, כמו (נרא')
 ל' כ"ז) נחשתי ויצרכני ה': (לא) מחמת זרועו, כן הוא
 בספרי והוסיף רבינו לנאר שאין הפ"י משחיו של מת אלא
 המת מדבר מפיו מתוך שחיו של המכשף, משא"כ ידעוני
 מדבר מתוך פיו: (לב) יודע שם חיה (רש"י): (לג)
 פירש"י בזכורו מעלה ומושיב את המת על זכרותו, בגלגולת,
 המוטלת מן המת לארץ ועונה מה ששואלים אותו ע"י
 כישוף עכ"ל, וזו מן הספרי, ולפ"י יהיה החילוק בינו לבין
 שואל אוב ששואל אוב מעלה את המת לבין שחיו: (לד) לפי שאומר
 ובגלל התועבות האלה ה' וגו' מוריש אותם מפניך יכול
 לא יאה הייב עד שיעבור על כולם ת"ל כל עושה אלה אפילו אחת מהם (לשון הספרי), פ"י לפירושו שאם היה אומר עושה
 כל אלה יכולים היינו לטעות ולומר שדוקא אם עושה כולם (אבל גם אז אינו הכרח) משא"כ כל עושה אלה אין ספק עוד,
 והס דברי רבינו עומם, וזהו לא יקשה דכתיב (ויק' י"ח כ"ד) אל הטמאו בכל אלה ואעפ"כ אנו אומרים בלחם מכל

אֱלֹהֶיךָ: חִמְשֵׁי יָד כִּי | תִּגְוִים הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר
אֶתְּהָ יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל־מַעֲנִימִים וְאֶל־
קַסְמִים יִשְׁמְעוּ וְאֶתְּהָ לֹא כִן נִתַּן לְךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: טו נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ

אֱלֹהֶיךָ: יד אַרְבֵּי עֶקְמָיָה הָאֵלִין דִּי
 אֶתְּ יִרְתָּ יִתְהוֹן מִן מַעֲנִימָיָה וּמִן
 קַסְמָיָה שְׁמַעוֹן וְאֶתְּ לֹא כִן יִתֵּב
 לְךָ יי אֱלֹהֶיךָ: טו נָבִיא מִבִּינְךָ

לקט בהיר

רש"י

אלה: לה) לשון הספרי: כשאתה חס תלקן עם ה' אלקיך
 עכ"ל, מזה משמע שכל מה שאמר רבינו עד כאן לא מן
 תיבת תמים, ואח"כ אמר הכתוב תהיה עם ה' "אלהיך"
 שהוא יהיה אלקיך א"כ אתה עמו ונמלתו: לו) כן הוא
 הגירסא בדפוס הראשון, וכן היה לפני המפרשים
 הראשונים, ופירושו שרבינו מסרס את הכתוב במכוון גם

אלה כל מה שיבא עליך קבל בתמימות* לה) ואז
 תהיה עמו ולחלקו (ספרי: יד) לא כן נתן לך ה'
 אלהיך. (לא נתן לך כן הקצ"ה"י) לשמוע אל
 מעוננים ואל קוסמים שהרי השרה שכונה על
 הנבואים^{יג} ואורים ותומים^{יד} (וי"ט): טו) מקרבתך
 שינוי נוסחאות * בשלמות.

אמר הקצ"ה במקום ה' אלקיך שכאשר הוא שם משמע לך לא כן נתן כאשר נתן לכנענים בעבור שהוא אלקיך, וזה אינו,
 שהוא לא נתן הכישוף והקסם לשום בריה, אלא פירושו שמה שנתן לך לדעת עמידות לא נתנו לך כן באופן שהגויים עושים
 (ד"ד), אבל אין זו אזרה על הכישוף לומר לא נתן לך רשות לעשות כן, שהרי תיבת נתן עבר הוא שנתן כבר ואם עמה הוא
 מצוה למה אמר שכבר נתן (ג"א): לו) זה פי' פסוק הסמוך המחובר לכאן לא כן וגו' אלא נביא מקרבתך וגו', והענין הוא
 שאם יאמר ישראל אמת שאין לנו זריבים לידע עמידות לתקן דבר מקודם שהבטת בה' חסד יסובצנו ולא יאונה אלינו כל רע,
 אבל סוף כל סוף הם הגויים במדרגה גבוה ממנו שהם יודעים עמידות ע"י כישוף הגאסרה עלינו, לזה אמר שאקים לכם
 נביא ואורים ותומים (אור"ח), וכן הוא בספרי, אלא שהעמידו כל דרשתם על פסוק זה עלי פסוק הסמוך, וז"ל, שמה
 תאמר, להם יש צמה לשאול ולי אין לי ת"ל ואמה לא כן נתן לך ה' אלקיך, לך נמנה ואמה מניח דברי תורה וממעסק בצטולה

אור החיים

יג. תמים תהיה עם ה' פי' פירוש לפי שזוה
 עליו בסמוך לבל יעוין ויכסף ולבל
 ישאל בלבוז וגו' אמר תמים וגו', פירוש כלום טעם
 כל הדברים הוא לדעת העמידות ולכתנהג על אשר
 יורו ולתקן החסרון כאשר יוכל עשות, אם תהיה
 עם ה' תמים תהיה לא יחסר לך דבר ואין מה
 שיגיד המזל עליך תחייס לרעה, וזה לך האמת
 הצרבה שהתהלך לפני ה' הגם שהראה המזל עליו
 שלא יוליד נחשפך וילד (שבת קנ"ז), וכפי זה תיבט
 תהיה נמשכת למעלה ולמטה על זה הדרך תמים

תהיה אם תהיה עם ה', או על זה הדרך^{יג} תמים
 תהיה כשאתה עם אלהיך:
יד. כי הגויים וגו' ישמעו. פי' פירוש יש להם
 לשמוע ולקבל את אשר יגידו להם
 המעוננים כי יודיעם המעוננים מה שרשום
 במזל, ואמה לא כן^{יד} פירוש לא תהיה הודעת
 העמידות לך כן אלא נביא אקים וגו'. או ירמוז על
 זה הדרך לא כן וגו', פירוש איך במלצ זה כמותו
 אלא נתנס לך ה' אלהיך תחה ממשלתך כל המזלות
 וכל לבא השמים כאומרם (תהלים ח') כל שמה תחה

אור בהיר

ב) אינו ידוע כוונת תמים מה מצוה בזה, אם כפירוש רש"י ו"ל אל תתקור אחר העמידות, ממ"ל אם בדרך היתר, אדרבה איזה חכם
 הראה את הטלד, אם בדרך איסור הלא כבר נזהר עליו בפרטות. (ב) המילוק שבין ב' הדרכים נראה לי שלפי דרך הא' כן פירושו,
 תמים תהיה בניי חיי ומוזני אם תהיה עם ה', ופי' אלקיך כפשוטו, כלומר, שתעבדנו באמת, ולפי דרך הב' כן פירושו, תמים תהיה בניי
 חיי ומוזני כשאתה עם אלקיך ולא עם המזל, ופי' אלקיך שופט שלך, ולפי"ל חסר מן הכ' שזאת תהיה בתנאי שתעבדנו באמת, והוא מובן
 מאליו, ומה שהקדים לומר שתיבת תהיה נמשכת למעלה ולמטה הוא שייך לב' הדרכים. (א) הלא כבר אמר זאת כמוענות הגויים
 וגו' ובגלל וגו'. (ב) היל"ל ואמה לא מעשה כן.

מאחיד כותי
 מגה תקבלונו:
 מקדם יי א?
 דקהלא קמ
 קמשמע ית
 אלהי וית א
 לא אחזי עוד
 יי קי אומיבו
 אקים קהון
 ואחז פתגמי
 וימלל עמה
 אפקדנה: יט
 יקבל קפתגמ

מאחיד כמונ

אלקיך תורה הכ
 לזה דע את המ
 העמידות בכלל ו
 שהרי לא קם כמ
 מנביא ל

הגליו, וכמו כ
 יקראכו לרגל
 להשיב סוף כ
 גדולה שידעו
 אמר נביא אק
 בצעלת לוב)
 לוב וידעונו

ב) ולדרך זה מ
 לוב. (דה) ש:
 רלו א"כ בנבואה.

בְּפָרְשֵׁי־הַתּוֹרָה בְּנִי אֲנִישָׁא קִיִּים תְּחוּמֵי עַמְמֵיָא קָמֵנּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ט אָרִי חֲקָא דִּי עַמָּה יַעֲקֹב עַד־בַּ

אָדָם יֵצֵב גְּבֻלַת עַמִּים לְמַסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ד כִּי חֶלֶק יְהוּה עִמּוֹ יַעֲקֹב →

רש"י

לקט בהיר

שכשהנחיל לדור אנוש ודור המבול נחלתם מה הנחילם הלא הניפס ושטפס (סה"ז): מא) ויש גורסין היה "בדין", ונתן הוא, ופירושו אז בהפירדו את דור הפלגה לבלבל לשונם להפרידם ולהפיצם היה ראוי להעבירם שאינו מותר לשום מרד ופסע וכמו שעשה דבור המבול ודור אנוש ולא משום וזמירות עשה לקיימן אלא בשביל מספר בני ישראל, ואין להקשות היה לו להעבירם מן העולם ולהשאיר אחד מהם להוציא ממנו חלקו בני"ו וכמו שעשה צנת, שהוא סוד צנין גלגול הגשמות ומערוצת קדושה עם הקליפה עמוק עמוק מי יכלנו, ועיין לקמן: מב) זו כמו דבר אחר, שלפי האמור חיצת גבולות וחיצת מספר הם רק למליצה ואין צורך בהם לפשט הכתוב, והיה די לומר יצ עמים לבני ישראל כלומר לצורך בני ישראל, לזה הביא גם מדרשו (הגם שאין לו שייכות לענין הפרשה) שזה לעומת זה עשה הקב"ה מספר האומות לעומת מספר בני"ו (מ"ל): מג) ועיין באור החיים הק' שכתב שגם לפי דרך השני של למספר בני ישראל ישנו לנתינת טעם זה של כי חלק ה' עמו, והוא ע"פ סוד מדברי זוה"ק ומרן האר"י ז"ל, ובספר משכיל לדוד הלביש אורו בדעת רבינו באומרו כבוש בנייהס, ועיין לקמן בזה מ"ה, ולפי פשוטו פ"י כבוש טמון, והיא רבקה אמנו ורחל וכו' שעמיד היה כלל ישראל לנחת מהן: מד) כלומר ג' חוטיין שזרין יחד נעשה חבל, וכאלו אמר יעקב חבל נחלתו, וזו מדרשו, אבל פשוטו ידוע הוא שגם חבל פירושו חלק ונחלה גדול וגורל, כמו (לעיל ג' ד') חבל ארגוב, או (תה' ק"ה י"א) את ארץ כנען חבל נחלתם: מה) פ"י השבעים נפש, ורצונו בזה ליישב

בידו* להעבירם מן העולם^ט ולא עשה כן אלא יצב גבולות עמים קיימם ולא אדם: למספר בני ישראל. בשביל (מספר) בני ישראל שעמידים לנחת מצני שס, ולמספר שבעים נפש^ט של בני ישראל שירדו למלריס הליצ גבולות עמים שבעים לשון (ס: ט) כי חלק ה' עמו. למה כל זאת, לפי שחיה חלקו כבוש בנייהס^ט ועמיד לנחת (מהס), ומי הוא חלקו, עמו, ומי הוא עמו, יעקב חבל נחלתו, והוא השלישי באבות המשולש בשלש זכויות, זכות אבי אביו וזכות אביו וזכותו כרי ג', כחבל הזה שהוא עשוי בג' גדילים^ט (ס: ט), והוא ובניו^ט היו לו לנחלה, ולא ישמעאל בן אברהם ולא עשו בנו* של יחנק: שיעני נוסחאות • בדין • בן יצחק.

אור החיים

ישראל הנה הוא מולך על כל העולם כולו^א, ואומרו חלק ה' עמו^ב יכוין אל ישראל אחר שקבלו החורה שאז יקראו בשם עס ה', ואומרו יעקב חבל (פירוש) פי החבל^ג שהוא ראש הנחלה, והוא מה שהעירוחך אליו ברמז אומרם ז"ל שופריה דיעקב וכו'. עוד יכוון לומר להיות שיש צ' בחינות בנשמות, יש שבחה מטולם עליון ולזה יאמר חלק ה' פירוש חלק מה' צ"ה כביכול^ד, ויש נפשות שבחות ממקום הנקרא נחלת שדי ולזה יקרא יעקב חבל נחלתו, ודקדק לומר חבל לרמז ענין גדול אשר גילו יודעי

בני ישראל עשה מהם ע' כנגד ע' ענפי הקדושה, והכוונה בזה^ה כדי שתיכה כל בחינה וזחינה של כל ענף מענפי הקדושה מושלת על שכנגדה בחלק הרע, וזה הוא סוד (משלי ה') רגליה יורדות מות, שרגלים של הקדושה דורכים על ראשי הקליפה^ו, ונמלאים ענפי יעקב שולטים ומולכים על האומות, ואמר כי חלק ה' עמו^ב פירוש טעם לזה, להיות שהאומה אשר חצר לו ה' שתיכה הוא המושל עליה הם ישראל לזה נתכוון ה' והמליך וישא את בני ישראל על כל האומות וזכה באשר הוא מולך על

אור בהיר

פועל יוצא כלומר הנחיל את הגוים לעליונים ולא לקטם לעמנו. (א) מה זו טובה שמספר הגוים כמספר בני ישראל. (בא) שנקראת מות. (בב) על מה נתן טעם. (בג) כי מה שקנה עבד קנה רבו. (בד) עמו בכינוי ולא אמר חלק ה' ישראל. (בה) ר"ל נחלתו הם הע' נפש, וראשו ופיו של הנחלה הוא יעקב אביו עליו השלום, שהוא המקור והשורש, וממנו התחיל להשתלשל החבל. (בו) שחילוק יש בין חלק ה' שהוא ממש חלק ממנו כביכול, בין נחלתו ואינו חלקו, הגם שהוא מחובר בחבל, וכמו

חָבַל נִחַלְתָּו: יִמְצְאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר
וּבְתֵהוּ יִלֵּל יִשְׁמֵן יִסְבְּבֵנָהוּ יְבוֹנְנֵנָהוּ

אֲחֻסְנָתָהּ: סָפִיק צָרְפִּיהוּן בְּאֶרְעָא
מִדְּבָרָא וּבֵית צְחֻנָא אַתְרֵי דִּי לֵית
מִיָּא אֲשֶׁרֶנּוּן סְחֹר סְחֹר לְשִׁכְנָתָהּ

לקמ בהיר

רש"י

הכמוז והשייכות גם לפי דרך ה' במאמר הקודם (רא"ם), ועיין עוד ב'צות מ"ג: מו) נלשון רבים הם בניו של יעקב האמורים, והכתוב אומר ימצאהו בלשון יחיד שייך על עמו הנזכר בלשון יחיד, ואמר מלא לו "נאמנים" כמו (נחמ' ט' ח') ומלאה את לבו נאמן לפניך, שהלא לא במדבר מלא אותם אלא במצרים, גם הוא נתינת טעם למה באמת לא לקח בני עשו וישמעאל לעמו ונחלתו, לפי שאלו מלא נאמנים לא כן בני ישמעאל ועשו (רא"ם), וזהו יש לתת טעם למה שניה הכמוז את הסדר לומר קודם שקבלו את התורה ואת"כ שילאו למהו ילל ישימון, משום שלא שאל הקב"ה מעשו ומישמעאל שילאו למדבר, ואין להוכיח מניחת ישראל למדבר שדוקא הם נאמנים, אלא מקבלת התורה, לזה סמך קבלת התורה לאומרו כי חלק ה' עמו, ואת"כ אמר שילאו באמונה למקום תהוה וסכנה וסמך לו שבשיל זה סבבם צעניים וירנהו כאישון עינו: מז) ליה פירושו של תהוה, ושממה פירושו של ישימון, ומינת ילל פירושו יללת וקולות של נחשים ומיות הזורקים פחד על שומעיהן, ונתן הכתוב אותם באמצע, גם חסר לומר ילל מיות, כי כן דרך המשורר להמליץ לדג ולערב דברים המוזנים, וכן פירשו רש"ע ז"ל: מח) אמר ב' מיני סיבוצים, שהוא כשיכול סבבם ממחן צעניים והם בחן, גם סבב אותם בדגלים סביביו והוא באמצע (ועיין לקמן ב'צות נ"א), כי שניהם נכנסים צפ"י מינת יסובבנהו, ואמר עוד וסבב עליהם את ההר, לפי שסביבת העניים נכלל באומרו ירנהו כאישון עינו, גם הוא הקדמה לאומרו יסובבנהו בהר כדי

אור החיים

חן כי כל נפש החיונית שבאדם יש לה חוט אחד דבוק עם שורשה והוא יולא מהנחירים ודבוק בשורשו למעלה ומשם יונקת הנפש לחיות, ועל נפש הרשע אמר הכתוב (במדבר ע"ו) הכרת תכרת וגו' פירוש שאותו השורש הדבוק מהנפש למקום שממנו חולצה יכריתנו ה' ושז אין לה וניקה וזו היא מיתה רח"ל, וב'צדיקים נאמר (דברים ד') ואהם הדבקים צב' אלהיכם חיים וגו', והוא אומרו חבל נחלתו והבן: י. ימצאהו בארץ מדבר וצחאו וגו' נראה כי יכוון הכתוב על דרך אומרים ז"ל (פסחים קי"ע.) לא ילאו ישראל ממצרים עד שעשאוהו כמגולב שאין צב' דגים וכו', ואמרו עוד

אור בהיר

שגמר אומר. (מז) אם הוא ארץ אינו מדבר, ואם הוא מדבר אינו ארץ. (מח) ר"ל היה ריק מקדושה, והיה מלא טומאה. (מט) ואינו פ"י תהו ריק. (ע) יסובבנהו, ולא אמר סבבו. (עא) והוא נחמיות, כמאמר בעל ההגדה לא את אבותינו

שם בחורה וז
ומן האומות
שבצ"עין (ט). שה
ימצאהו (סיפן)
כמו (במד' י"ח)
(יהושע י"ז ט"ז)
לשכיניהם (אוי)
רוחות (ספרי):

הם: נא) כנר
אפשר שמה שא

שהוליאם ממ
שבאורו מקוב
מצרים היה;
ו) וממקנה
כ"ז, ולכל בני
ולא יתן המש
יסובבנהו (י)
להם תורה
כאישון עינו
תנצרכה"י,
(זכרי' ב') כל
צוה"י) כדרך
צה והטעם
ואין הרוחני
הרשע צ"י (זוכ
דסבלא אשא
להענישה הו
תמלא (שם)

וכו' אלא גם או
והשמירה שם.
פירוש אפילו בלל
יסובבנהו וזו סב
ירנהו שלא ליג

וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשׂוֹ אִישׁ יָדָע צִיד אִישׁ שָׂדֶה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תֶּם יֹשֵׁב אֱהָלִים: כח וַיֵּאָהֵב יַחֲזֵק אֶת־עֵשׂוֹ כִּי־ צִיד בָּפִיו וַרְבֵּקָה אֶהָבֵת אֶת־יַעֲקֹב:

יְהוֹנָן: כו וַרְבִּי עוֹלָמָיָּא וְהוּא עֵשׂוֹ גִבְרַּ נְחֻשִׁירְכָן גִּבְרַּ נְפַק לְחַקְלָא וַיַּעֲקֹב גִּבְרַּ שְׂרִים מְשַׁמֵּשׁ בֵּית אֹיִלְפָּנָא: כח וְרַחֵם יַחֲזֵק יֵת עֵשׂוֹ אַרְי מְצִידָה הוּא אֶכִּיל וַרְבֵּקָה

לקט בהיר

רש"י

(כו) ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע קטנים לא היו נכרים במעשיהם^(כ) ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם כיון שעשו בני שלש עשרה שנה זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לעבודת כוכבים^(כז): יודע ציד. לגוד ולרמות את אצוי^(כח) צפוי, ושאלו אצל הארץ מעשרין את המלח ואת התבוא^(כט), כסבור אצוי שהוא מדקדק במלות^(ל) צ"ר - תמ"ח - מ"א - מ"א: איש שדה. כמשמעו, אדם בטל^(לא) צ"ה ולודה בקשתו^(לב) חיות ועופות: תם. אינו בקי בכל אלה (אלה) כלבו כן פיו, מי שאינו חריף לרמות^(לג) קרוי חס: יושב אהלים. י"ח אכלו של שם ואכלו של עבר^(לד): (כה) בפיו. כתרומתו צפוי של יחזק^(לה) צ"ה, ומדרשו צפוי של עשו שהיה לד אותו ומרמבו דצדריו^(לו): (צ"ד):

ממנה: ג) הגם שכן המעים היו נפרדים, ופי' והי' והי' נגלה וניכר, אבל עד ט"ו שנים לא היה צפרהסיא לגמרי שהיה מסתיר מעשיו קנת מפני כבוד זקינו אצרהם עד שמת (רא"ם): ג) פי' ב' דברים מונחים בחיבת יודע ליד ידע לגוד חיות, וידע לגוד את אצוי, כי גם לידת חיות נריך תחבולות וערמה הפך תם שאינו בקי בכל אלה פי' לא לידת חיות ולא לידת אגסים, ומתוך שהיה יודע אומנות זה היה נעשה איש הפקר תמיד נמלא צדעה לגוד חיות ועופות (במ"ד): ג) פי' אחר שראיתי שחכמים הוסיפו לחייב במעשר כל גידולי קרקע, רוצה אני להחמיר גם במלח ותבן שגם הם גידולי קרקע, אבל ילמדניו רבינו הארץ אעשה שלא איכשל חו"ש לעשר מן הפטור על החיוב (מ"ל), ובחר דוקא מצות מעשר, שהצוות היו נוהרים בו, באצרהם כתיב ויתן לו מעשר מכל, ביחזק מאה עשרים, ציעקב עשר אעשרני לך

(צ"ד): ג) מדלג אמר איש אדמה כמקומות אחרים שאז היה משמעו עובד אדמה (רא"ם): ג) פי' אין זה אומר שהוא סכל וטיפוש, שטיפוש הפוכו של חכם ולא הפוכו של רמאי, אלא פירושו שאינו חכם להרע כלומר חכמתו נמוכה דצדריים ישרים ואינו מעוקש ומעוקס: ג) לשון רבים, שלגבי לימוד תורה אין שייך גדול וקטן אלא במקום שלנו חפץ, משא"כ רבקה שהלכה לשאל פי' ה' הלכה דוקא אל שם (ג"א), אבל כשצרח מעשו אמרו חז"ל שנטמן צנית עבר, לפי ששם לא היה קיים באותו זמן (רא"ם): ג) זה פשוטו, אבל אינו נופל יפה על הלשון, שהיל"ל ליד לפיו או לידו בפיו, לפיכך

אור החיים

אוחו להסירה^(כ). ולפי אונקלוס שחרגם ארי מלידי הוב אכיל נריך לדעת למה לא יועיל טעם זה גם לרבקה כי מן הסתם לא יפליג עצמו על יחזק מרבקה^(כ). ואולי כי רבקה חיובה על יחזק להאכילה בשר וכמו שכתב מהר"ק צאצן העזר (סי' ע"י סעוף א"י) שהי"ב צמזמיותיה ואם בני משפחתה רגילים בגדולות נריך להנהיג כן ע"כ, וידוע כי צחאל שר וגדול לארס לזה לא תחזיק עוצה לערף צפיה:

כח. ויאהב יחזק וגו'.^(כ) הנה לדצריהם ז"ל (תנחומא) שאמרו שהיה לד אצוי דצדריים הארץ מעשרין את המלח לא חש לעשות כן אלא ליחזק ולא לרבקה כי לא לגד המלח היה חושש אלא לגד שהיה ירא מקללתו גם לחקות הצרכות מה שאין כן רבקה. ולזה תמלא שלא אמר יקרבו ימי אבל אצוי ואמי אלא אצוי (לקמן כ"ז מ"א), וטעם רבקה שלא הגידה ליחזק רשעו, אפשר שהיה מרמבו שלא צפניה לכל דעת סיבת אהבתו

אור בהיר

סמך הכתוב לידע. (כו) היא גופא קשי', למה לא לד גם לרבקה, שחאבז גם היא אוחו. (כח) פירוש מסתם היו אוליס תשכל אחד. הובז אוחו אצוי וכדי שלא תוכל להסיר אהבתו מעליו. (כח) פירוש מסתם היו אוליס תשכל אחד.

רחימת ית יעקב ו תבשי'א ואתא ו חקלא והוא משק ייעקב אטעמני סמוקא הרין ארי בן קרא שמה יעקב זבין פ

(כט) ויוד. לשון צרליחה^(כ), כמה לכורגים (כ"ר - ב' ושפוך הרבה לחו אוצסין את הגמני האדם האדם. ט אצרהם שלא ירא רעה ואין זו שיצו קלר הקצ"ה כי זה קט"ה (שנה) את האצל, ולמה גלגל החחר צעולו אין להם פה כך ה וליפוך המנ מאכלו צילוס שהכ לו פה, כדאמרין ימים הראשונים ו צרש"י ישן): (לא) שינוי נוסחאות - מתחלה

כמ. ויוד יעק לגיו דרך לבשל תבש ל. על כן קרא שמו אד האדום האדום. ג למות ובו החיה

(כט) וכי דרכו של יע דיבור ודיבור. ל

ואעבר יתחון תבשילין לאבוק
 במא די רחם: ותיתי (ניי ותעל)
 לאבוק ויכול בדיה דיברכנה
 קדם מותה: יא ואמר יעקב
 לרבקה אמה הא עשו אחי גבר
 שערן ואנא גבר שעיע: יב מאים
 ימשניי אבא ואחי בעינהוי
 כמתעב ואחי מיחי (ניי ואחי
 מיחי) עלי לומין וקא ברכו:
 יג ואמרת לה אמה עלי אתאמר
 בנבואה דלא ייתן לומיא עלה
 ברי ברם קבר מני ואזיל סב ל:
 די ואזיל ונסוב ואחי לאמה

טבים ואעשה אתם מטעמים לאביך
 כאשר אהב: והבאת לאביך ואכל
 בעבר אשר יברכה לפני מותו:
 יא ויאמר יעקב אלרבקה אמו הן
 עשו אחי איש שער ואנכי איש חלק:
 יב אולי ימשניי אבי והייתי בעיניו
 כמתעתע והבאתי עלי קללה ולא
 ברכה: יג ותאמר לו אמו עלי קללתך
 בני אך שמע בקלי וקח קחלי: יד וילך

רש"י

לקט בהיר

גדוי עזים היה מאכלו של יצחק, אלא (פסח ה"ה)
 האחד הקריב לפסחו* והאחד עשה מטעמים,
 צפרקו דרבי אליעזר (ל"ט): באשר אהב. י" כי טעם
 הגוי כטעם הלבי: (יא) איש שער. בעל שערי:
 (יב) ימשני. כמו (דברים כ"ה כ"ט) ממשש"י צלחרים:
 שנינו נשחאות * לפסח.

גזל שאני רשאי ליקח, ובעל כרחיך לומר שכן כתב לה
 בכחוצתה שבלא זה אין מציאות להיות לה שכל שקנתה אשה
 קנה בעלה (מהרז"ו), אבל אם יקח אותם ליצחק עלמנו והוא
 אינו רוצה בכך גזל גמור הוא (מ"ל): י) הגם שכל
 דבריהם ז"ל דברי קבלה, עוד אפשר לומר ע"פ פשוטות
 שבפסח נולד יצחק והקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים
 מיום ליום ע"כ מיהר לכך בנו שמשש שביום מחר ימות, ואמר לא ידעתי יום מותי שערב פסח היה (מהרש"ל), ואפשר
 לומר שגם יצחק באומרו עשה לי מטעמים כוונתו חלק בללי וחלק במבושל, אלא שהיה רוצה דוקא בחיה ועוף שקומא פטור
 מקרבן פסח (מ"ל), אבל יעקב עשה גדי חי פסח והבי' חגיגה, וכולם אכלו ממנו, ומשום צמת יחיד אין כאן שעדיין לא היה
 צמת לצור, וכמו במצרים (ב"ב): יא) למה אמרה זאת ליעקב הלא היא בעצמה הכינס, אלא לומר גדיים דוקא ולא כבשים
 (ב"ב): יב) חיקן זוה שאלה לא מנינו שיהיה האדם מתואר בחפץ גשמי הגם שהוא מורגל ומוטבע בו, מלינו שהוא
 מתואר בדברים טבעיים, למשל איש טוב הרי הוא קבל שמו מטובה או איש חכם מתואר מחכמה או איש שקן, אבל אין לומר
 איש צער הגם שהוא כבד ורחב צבצר הרבה, אלא אומרים עליו בעל צער פי' יש לו צער, וכלל זה יציאך לידי טעות לומר
 ששער זה אינו מלשון שערות ראש אלא מלשון יראה ופחד כמו לא שערס אבותיכם, שעשו הוא איש שהכל מפחדים ממנו,
 או האמר שהוא מלשון כיסוף וסד כמו ושעירים ירקדו שם, לזה אמר שזה ילא מן הכלל שהפכו יכריחו לומר כן שאמר
 ואנכי איש חלק שזה ודאי יעקב מתואר בו, גם אמר אולי ימושניי אבי, א"כ בהכרח לומר איש שער כמו בעל שער
 (סד"ז): יג) פי' הגם שחסר שי"ן אחד אל האמר שהוא משורש מש כמו לא ימוש עמוד הענק, או משה כי מן המים

אור החיים

צקוליקטי) פי' מלכד חיוב מלות כיבוד אב ואם
 שהיא מלות עשה"י) גם היא נציאה וכתיב בדברי
 נציא אמת (שופטים י"ח ע"ו) אליו תשמעון, לזה
 אמרה שמת צקולי, וכבר כתבנו שילמדק נציא
 באומרו לעבור על מלוא ממונות התורה לפי שעה:
 אפי' על תנאי וגוי, ולזה חששה ולצשה היא גרם

אור בהיר

וכי דבר גדול שאלה ממנו, הלא לטובתו הוא. קב"ז) ולא אמרה בני שמע אלי. קי"ז) פירוש אפילו לא הייתה נציאה חייב הוא

מסורת המדרש
טו. ויאמר יעקב אל
רבקה יליש כאן קיר.
קטו (כה"ע). ונשא
השעיר עליו זה עשו
תרא"ז פ"ט, זוהר ח"א
קלח:

טו. (יא) ויאמר יעקב אל רבקה אמו הן עשו אחי
איש שער גבר שדין כמה דאת אמר (ישעיה יג, כא)
'ושעירים ירקדו שם' ואנכי איש חלק' כמה דאת אמר
(דברים לב, ט) 'פי חלק ה' עמו, רבי לוי אמר משל לקוץ
וקרח שהיו עומדין על שפת הגרן ועלה המוץ בקוץ
ונסתבף בשערו עלה המוץ בקרח ונתן ידו על ראשו
והעבירו. כך עשו הרשע מתלכלך בעונות כל ימות השנה
ואין לו במה יכפר אבל יעקב מתלכלך בעונות כל ימות
השנה ובא יום הכיפורים ויש לו במה יכפר שנאמר (ויקרא
טז, ל) 'כי ביום הזה יכפר רבי יצחק אמר לא שאול הוא
לה ולא שאולה היא לה אלא (שם שם, כב) 'ונשא השעיר

טו. "ויאמר יעקב אל רבקה אמו, הן עשו אחי איש שער, ואנכי איש חלק" — אף
שרבקה מכירה את שינוי טיבם של בניה, ואם היה אומר רק "אולי ימושני אבי, והייתי בעיניו כמתעתע"
הייתי יודע מה הוא אומר, והאריך לומר שעשו "שעיר" והוא "חלק", לרמו ולומר: עשו "איש שער"
— גבר שדין — איש ממין השדים, המזיקים, המכונים "שעירים", כמה דאת אמר — כמאמר
הכתוב: "ושעירים ירקדו שם" — ותרגום של "ושעירים" — "ושדיין", וכלומר: איך אכניס עצמי
בסכנה להתגרות במזיק הזה! "ואנכי איש חלק" — חלקו ונחלתו של ה', כמה דאת אמר —
כמאמר הכתוב: "כי חלק ה' עמו, יעקב חבל נחלתו" — ואיך אבא אם בני אדם בערמה (יפ"ת, ועי'
עיי' בשם אלשיך).

ואילו — רבי לוי אמר: "שעיר" "חלק" — כפשוטו, בעל שער, וקרח, והרמו בדבר הוא —
משל — למה הדבר דומה: לקוץ — בעל קוצות שער, וקרח — בעל ראש חלק, שהיו
עומדין על שפת הגורן — במקום שמעמידים ערימות תבואה בשדה, לייבש את המוץ שעל
הגרעינים ולהעיפו ולזרותו ברות, ועלה המוץ — הדק והיבש — בקוץ, על ראשו, ונסתבך
בשערו — כדרך מוץ יבש, שקשה מאד להסירו מבין השער, וגם — עלה המוץ בקרח — על
ראשו, ונתן ידו — והחליק — על ראשו, והעבירו — בקלות, כך — הוא הנמשל: עשו
הרשע מתלכלך בעונות כל ימות השנה, ואין לו — אף פעם — במה יכפר — את
עוונותיו, שהרי מאס לו בקרבנות, כנדרש למעלה (סג, יג), אבל יעקב, שהוא "חלק" ואינו "שעיר"
השואב מוץ ואינו פולט, לכן אף שהוא — מתלכלך בעונות כל ימות השנה, ובא יום
הכיפורים — פעם בשנה, ויש לו במה יכפר, בקרבנות החטאת של היום, שהוא יום כפרה, כמו
— שנאמר — לישראל, זרע יעקב: "כי ביום הזה יכפר עליכם, לטהר אתכם, מכל חטאותיכם".

ואילו — רבי יצחק אמר: "לא שאול הוא לה, ולא שאולה היא ליה", כלומר: אין
המקרא הזה של "שעיר" ו"חלק" מושאל לרמוז על הדרשה הזאת שאין לעשו כפרה אלא ליעקב, ולא
הדרשה הזאת, אף שהיא אמיתית בעובדה, מושאלת למקרא הזה להרמו בו, שהרי בפרשת כפרת יום
הכיפורים לא דרשת למצוא רמז לדבר זה, שהיא לא לעשו, אלא — כך יש לדרוש ולקשר בין

במשפט אימתי שמו של הקב"ה מתגדל בעולמו בשעה שעושה מדת הדין ברשעים. כי ע"י שבמדת המשפט עושה דין ברשעים נסתלקו כחות הרע מלב ישראל ואז ישראל ביכלתם לקדש את שמו הגדול בעולם. ושמו של הקב"ה נעשה גבוה ומרומם ונתעלה צדקת ה', וזהו סיום הכתוב והאל הקדוש נקדש בצדקה. ובתנחומא מסיים בה בצדקה שמלמד עליהם סניגוריא. והיינו שזה עצמו הסניגוריא שכל מה שישראל לא עשו כשורה הכל ה' מפאת כחות החיצונים כנ"ל, שהרי בסילוק כחות החיצונים ישראל מעצמם נוטים ונמשכים להתקדש:

וזהו עוד במדרש רוממות אתה נוהג בעולמך נתת קדושה לישראל לעולם שנאמר קדושים תהיו. היינו שישראל בעצמותם הם קדושים. וע"כ אינם נצרכים אלא סילוק המונע. וע"כ בא בלשון הבטחה כנ"ל:

שנת תרפ"ב

במד"ר (פ' כ"ד) קדושים תהיו הה"ד ויגבה ה' צבאות במשפט תניא אמר רשב"י אימתי שמו של הקב"ה מתגדל בעולמו. בשעה שעושה מדת הדין ברשעים ואית ל' קריין סגיין וכו'. ר' ברכי' בשם ר' לוי אמר הה"ד ואתה מרום לעולם ה' לעולם ירך בעליונה. מלך בור' יושב בדין בזמן שהוא נותן דימוס כל העם מקלסין אותו ובזמן שהוא נותן ספיקלא אין כל ברי' מקלסת אותו מפני שהם יודעים שיש שטף בדינו. אבל הקב"ה אינו כן אלא בין במדת הטוב בין במדת פורענות

ואתה מרום לעולם ה' לעולם ירך בעליונה. רב הונא בשם ר' אחא אמר וכו' אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אם חסד אתה עושה עמי אשירה בין כך וב"כ לה' אזמרה וכו'. אמר ר' יודן ואתה מרום רוממות אתה נוהג בעולמך נתת כהונה לאהרן לעולם וכו' מלכות לדוד לעולם וכו'. נתת קדושה לישראל לעולם שנאמר קדושים תהיו:

נראה דרשב"י אמר אימתי שמו של הקב"ה מתגדל בעולמו בשעה שעושה מדה"ד ברשעים. ברשעים שהם גורמים הסתרת פנים. וע"י הדין ברשעים מסתלק ההסתרה. ואז מתפשטת מדת הגדולה שהיא חסד בעולם. ורב ברכי' הוסיף לומר שמדת הדין בעצמה איננה אלא ברחמים. היפוך מלך בור' שיש שטף בדינו. אין הפירוש עיוות הדין אלא כמו מים השוטפים ומזיקים. אבל הקב"ה לעולם ירך בעליונה. שמדה"ד בעצמה איננה אלא ברחמים. וע"כ מתקלס בשעה שעושה דין כמו בשעה שעושה חסד וזהו ואתה מרום לעולם ה' [שהוא מדת הרחמים] לעולם אפי' כשעושה דין נמי. ור' יודן מפרש מרום רוממות אתה נוהג בעולמך שהוא לעולם. היינו דיודע שהעליונים הם בלתי שינוי והתחתונים לעולם משתנין פושטין צורה ולובשין צוה. ומ"מ מתנות ה' אינם נפרדים אלא הם דבקים בשורשם בעליונים וע"כ אינם משתנים. וזהו נתת קדושה לישראל לעולם. ואף שהגלגל מתגלגל ויתראה בשטחיות להיפוך מ"מ בפנימיותם לא נפסקה מהם הקדושה. וזה ברותא עוד יותר:

פרשת אמור

שנת תר"ע

להבין הענין שאזהרת טומאת מת ניתנה דוקא לכהנים. הנה בחטא הראשון מעץ הדעת היתה הסיבה של חוסר תמימות. דתמימות היא שלא יחקור אחר העתידות אלא יקבל כל מה שיבוא עליו מאת השי"ת ולהאמין שהכל הוא לטובה. כי כאשר אמר הנחש לחוה כי יודע אלקים וגו' והייתם כאלקים. ה' לה

לחשוב שבודאי השם הטוב לא ימנע טוב להולכים בתמים. ואם לא הרשה לנו. א"כ אף שהוא כן הלא זה רצון הבורא יתברך שלא להיות כאלקים. וכן במה שראתה כי טוב העץ וגו'. מה בכך שכן הוא אחר שהשי"ת לא חפץ בכך כנ"ל. מה לה לחקור אחר מאמר השי"ת. אך מחמת שחסרה לה מדת תמימות. דתמים אינו מהרהר ואינו חוקר כנ"ל. ותמים עם ה'

הוא ולחלקו כמו שפירש"י (דברים י"ח וממילא אין שייך בו מיתה. כי ענין ה באדם כתב האר"י ז"ל כי מתחברין עמו הטומאה עד שהנשמה מחמת שאינה י לסבול את הטומאה היא מסתלקת. וזה עם השי"ת ולחלקו אין שום רע יכול אליו כדכתיב (תהלים ה') לא יגורך רע. אחר שלא היתה בהם התמימות שוב מקום לכחות הטומאה לקרב אליהם ו מיתה. ויעקב אבינו שהי' איש תם לא וההיפך מאותיות תם הוא מת. וז"ש יע (בראשית כ"ז) ואנכי. איש חלק. ואיתא (פ' ס"ה) כמד"א כי חלק ד' עמו יעקב והכוונה בזה דכך היתה תשובתו לאמו לעשות שום השתדלות לקבל את הב אחר שאין השי"ת נותן לו. כי כן היא להיות לחלקו של השי"ת ושלא לחקור העתידות. ואם יהי' מן השמים שיקבי הברכות יבואו בלי השתדלות. ולכך לא וי"ל עוד שמטעם זה בשעת קבלת ד נעשו ישראל חרות ממה"מ. שהרי נעשה ינשמע שע"ז אמרו ז"ל (שבת אגן דסגינן בשלימותא ופירש"י התהלכנו בתום לב. וכי"כ רש"י (במדבר י"ט ב') י שהיו תמימים וכו'. וכשעשו העגל התמימות כמובן. כי באם היתה בהם תו לא הי' השטן יכול להטעותם כלל. והנהו הכהן היא לחבר את העולמות. התחתון ב ולמשוך השפע מעולם העליון אל הו ולזה נתבקשה מדת התמימות להיות ולחלקו. וזהו שושבינא דמטרוניתא. וכ מדת אהרן הכהן שהיתה ג"כ תמימות. (דברים ל"ג ח') תריבחו על מי מריבה. פ נסתקפת לו לבוא בעלילה. אם משה אמר נא המורים אהרן ומרים מה עשו. בילקוט שמעוני (רמז תשס"ד) הי' אהר לומר אני לא חטאתי אלא שתק וכבו וכו'. כי אחר שרצה השי"ת שימות. הי וישר אצלו שיהי' כן. ולכך נבחר להיו גדול. ולכך מצינו באאע"ה וביעאע"ה כהנים (וביצחק אבינו לא מצינו שהי ובאמת אצלו לא היתה שייכת כהונה ה' נקרב ולא מקריב) באאע"ה כתיב (

ק"י) נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם, וביעאע"ה כתוב בילקוט שמעוני (רמו קל"ב) שאמר הקב"ה למלאך שנגע בכף ירכו עשית לכהן שלי בע"מ יע"ש. משום דבשניהם מצינו תמימות, באאע"ה התהלך לפני והי תמים, וביעקב איש תם, ואחר שמדת הכהן היא תמימות מובן מדוע מזהירין על טומאת מת, כאשר הטומאה היא היפוך מדתם, בסוד (ירמי' ב') תיסרך רעתך, כנודע, ובוה מיושבת קושית הזוה"ק למה יחסם הכתוב בני אהרן יע"ש, ולהנ"ל א"ש דכל האיסור נצמח מחמת שהם בני אהרן הכהן וכנ"ל שהיתה לו מדת התמימות:

והנה בעומר כתיב שבע שבתות תמימות תהיינה, ובמד"ר (פ' כ"ח) אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, ובספ"ה"ק כתבו שהספירה מגביהה את הנפש הבהמית של האדם, ובאמת להגביה את הנפש הבהמית אין דרך רק ע"י תמימות, ולפי זה תמימות קאי על השבועות וגם על האדם, וזוהי כוונת המד"ר (שם) אל תהי מצות העומר קלה בעיניך שע"י מצות העומר זכה אברהם לירש את ארץ כנען הה"ד ונתתי לך לזרעך אחריו ע"מ ואתה את בריתי תשמור ואיזה זה מצות העומר, והיא פליאה דאת בריתי תשמור כתיב במילה, ולהנ"ל גיחא דע"י מצות העומר נעשה תמים כמו במילה דכתיב תמים, והבן:

והנה זוהי העצה היעוצה ויסוד מוסד לתכלית היהדות להיות בתמימות ושלא לחקור ולהרהר אחר שום דבר, אך איך שהוא יבין האדם שכן הוא טוב, ואז הוא לחלקו של השי"ת וטוב לו, ובאמת אם האדם הולך בתמימות ומקבל עליו באהבה כל מה שבא עליו מהשי"ת בזה הוא מסלק מעליו כל המקטרגין ונושע מכל צרותיו, וזה שרמזו ז"ל בע"ז (ט"ו): מאחר שקבלת עליך את הדין דימוס פטור אתה יע"ש: L

שנת תרע"א

במד"ר (פ' כ"ו) ר' ברכי' בשם ר' לוי משל לישראל וכהן וכו' כך העליונים שאין יצה"ר מצוי בהם אמירה אחת ד' להם שנאמר

הוא ולחלקו כמו שפירש"י (דברים י"ח י"ג) וממילא אין שייך בו מיתה, כי ענין המיתה באדם כתב האר"י ז"ל כי מתחברין עמו כחות הטומאה עד שהנשמה מחמת שאינה יכולה לסבול את הטומאה היא מסתלקת, וזה שהוא עם השי"ת ולחלקו אין שום רע יכול לקרב אליו כדכתיב (תהלים ה') לא יגורך רע, אבל אחר שלא היתה בהם התמימות שוב נתנו מקום לכחות הטומאה לקרב אליהם וגרמו מיתה, ויעקב אבינו שהי' איש תם לא מת, וההיפך מאותיות תם הוא מת, וז"ש יעאע"ה (בראשית כ"ז) ואנכי איש חלק, ואיתא בב"ר (פ' ס"ה) כמד"א כי חלק ד' עמו יעקב יע"ש, והכוונה בזה דכך היתה תשובתו לאמו שא"צ לעשות שום השתדלות לקבל את הברכות אחר שאין השי"ת נותן לו, כי כן היא מדתו להיות לחלקו של השי"ת ושלא לחקור אחר העתירות, ואם יהי' מן השמים שיקבל את הברכות יבואו בלי השתדלות, ולכך לא מת: וי"ל עוד שמטעם זה בשעת קבלת התורה נעשו ישראל חרות ממה"מ, שהרי אמרו נעשה ינשמע שע"ז אמרו ז"ל (שבת פ"ו): אגן דסגינן בשלימותא ופירש"י התהלכנו עמו בתום לב, וכ"כ רש"י (במדבר י"ט ב') ישראל שהיו תמימים וכו', וכשעשו העגל אבדו התמימות כמובן, כי באם היתה בהם תמימות לא הי' השטן יכול להטעותם כלל, והנה תעודת הכהן היא לחבר את העולמות, התחתון בעליון, ולמשוך השפע מעולם העליון אל התחתון, ולזה נתבקשה מדת התמימות להיות עמו ולחלקו, וזהו שושבינא דמטרוניתא, וכן היא מדת אהרן הכהן שהיתה ג"כ תמימות, וז"ש (דברים ל"ג ח') תריבחו על מי מריבה, פירש"י נסתקפת לו לבוא בעלילה, אם משה אמר שמעו נא המורים אהרן ומרים מה עשו, ואיתא בילקוט שמעוני (רמו תשס"ד) הי' אהרן יכול לומר אני לא חטאתי אלא שתק וכבש כהן וכו' כי אחר שרצה השי"ת שימות, הי' נכון וישר אצלו שיהי' כן, ולכך נבחר להיות כהן גדול, ולכך מצינו באאע"ה וביעאע"ה שהיו כהנים וביצחק אבינו לא מצינו שהי' כהן ובאמת אצלו לא היתה שייכת כהונה דהוא הי' נקרב ולא מקריב] באאע"ה כתיב (תהלים

בִּיהוֹת אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים בְּלַבְּכֶם הַיּוֹם: שְׁנֵי
 74 הָ רָאָה | לְמַדְתִּי אֶתְכֶם חֻקִּים
 וּמִשְׁפָּטִים בְּאֲשֶׁר צִוֵּנִי יְהוָה אֱלֹהֵי
 לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם

אור החיים

חחסיי:

הדבקים זה' אלהיכם. יתבאר על פי מה שכתב רמב"ם בפ"ו מהלכות יסודי התורה ח"ל ו' שמות הם הוי"ה וכו' כל המוחק אפילו אות אחת מזו' שמות אלו לוקה כל הנטפל לשם מלפניו. מותר למוחקו וכו' מלאחריו כגון ד' של אלהיך כ"ס של אלהיכם אינם נמחקים והרי הם כשאר אותיות של שם שהשם מקדשם ע"כ, והוא מה שנחזקו לומר להם במאמר הדבקים זה' פירוש ולפי ששם זה המיוחד שם הוי"ה אין אות נדבקה ונסמכה לו מלאחריו אלא מלפניו כגון לה' זה' כה' ואותיות אלו אין בהם קדושה ומותר למוחקם ואם כן תהיה דביקות ישראל זה' בדרך זה שאין השם מקדשם, לזה גמר אומר אלהיכם פירוש דביקות זה' שאתם דבקים זה' אינה כדביקות האותיות שמלפניו אלא כאותיות שמלאחריו שהם כ"ס של אלהיכם שהם קדושים כשאר האותיות של השם, גם רמז בחיצת זה' יעוד נעים והוא שם זה אינו מקדש מלאחריו הא למדת שדביקות ישראל הוא בשמות עלמם מתאחדים אור נפשם באור שם הנכבד, וכדי שלא תצין שהכוונה הוא כאותיות הנטפלים מלפניו ואין בהם קדושה גמר אומר אלהיכם, אמור מעתה כי כוונת אומרו זה' היא ביחוד האותיות, והוא מה שאמר הכתוב (דברים ל"ב ע') כי חלק ה' עמו, הרי כי חלק אחד הם

אֶתְּהוֹן קִמְיִן בְּכֹבֶן יִמָּא רִין:
 ח חזו דאֶלְפִית יתבון קִמְיִא
 וְרִינָא בְּמָא דִּי פִקְדֵי יִי אֶלְהִי
 לְמַעְבַּד כֵּן בְּגו אַרְעָא דִּי אַתּוֹן

ישראל משם הוי"ה וזהו תלדיק פירושינו זה, ואולי כי ידבר הכתוב כנגד ב' הדרגות שיגשג ישראל זו למעלה מזו. והבן, עוד נחזקו במאמר הדבקים זה' אלהיכם על דרך אומרו ז"ל (זוהר ח"ג רל"ח) כי העושה מלוא שורה שם הוי"ה על האזר שבו עושה המלוא, ואמרו כי מלוא עשה הם רמזים בשם הוי"ה ומלוא לא העשה רמזים בשם אלהים, והוא אומרו כאן ואתם הדבקים על ידי קיום מלוא עשה ולא העשה זה' שמות אלו שם הוי"ה ואלהים כאומרו זה' אלהיכם. עוד יראה על זה הדרך כשאתם דבקים זה' פירוש שלכם חפץ בו ובמלאותיו בזה הוא נקרא אלהיכם ביחוד, על דרך מה שאמרו ז"ל (ילקוט ס"פ נח) בפסוק יושב תהלות ישראל שלא נתרצה ה' בכל מהלל לרא השמיים) עד שאמרו בתהלותיו ברוך ה' אלהי ישראל כי לא נחר שתיחד אלהותו אלא על ישראל, ולזה תמצא שאין מתבדק ולא מתהלל באלהי שמים ולא באלהי הארץ ולא באלהי מלאכים אלא אלהי ישראל:

אור בהיר

לענין מחשבה טובה הקב"ה וכו' היה די לומר והדבקים וגו'. (ד) משא"כ לדרך הקודם שם מינת הדבקים הוא מהתנאי שצבור שאתם הדבקים ע"כ אתם חיים. (ו) למה להזכיר ב' שמות ובפרט אחר שאמר שהם דבקים בזה' מדריגה הגדולה למה עוד לומר אלקיכם. (ז) כגון צי"ת של זה'. (ח) ולא אמר לה' שאינם נטפלים לו אלא מתאחדים זה' עמנו כביכול. (ט) הא' זה' עמנו והב' כענין אלקיכם. (י) פי' אינו רוצה שיאמרו אלקי מלאכים ושרפים וכו', ופירוש הכתוב יושב על כפא מלכותו רק על ידי תהילות ישראל. (יא) פשיטא שחיים הלא עומדים לפניו ושומעים אמרוהו.

עֲלִין תַּמָּן קָמִין
 וְתַעֲבְדוּן אֲרִי
 וְסוּכְתָנוּתְכוֹן קָ
 יִשְׁמְעוּן יְת כָּה
 וְיִמְרוּן קָחוֹד עֵב
 עֲמָא רַבָּא הָרִין:
 דִּי קָה אֶלְהָא קָ
 צְלוֹתָהּ בְּעַדְן עֵב

(ו) ושמרתם.
 ועשיתם. כמס
 ובינתכם וגו'.

הוא כמשמעו שחש
 ושמרתם הוא הלימוד
 שהעשייה היא חכמה
 עשייתם, אלא שעל י'
 גם שאר העמים שנו
 הכתוב השלים רבינו

מחיים (ברכות י'
 וזה הוא החידוש
 שמודיעם שהם ח'
 דברי משה הוא
 מלד שאתם דבקי'
 כמו, שכחצנו בסמ'
 להדבק זה' אלו
 לדיקים שנשמרתם
 המות ונחרת ב'
 ואומרו כלכם. (י'
 הכללי על זה הדו'
 היה כולו חי בלא
 בחולין (זבחים קט

(עב) הלא אמר ואתם

בָּאִים שְׂמָה לְרִשְׁתָּהּ: וְשִׁמְרָתֶם
 וְעִשִּׂיתֶם כִּי הוּא חֲכַמְתְּכֶם וּבִינַתְכֶם
 לְעֵינַי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל־
 הַחֲקִים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עִם־חֲכָם
 וְנָבוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה: בִּי מִיַּגְוֵי
 גְּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ אֱלֹהִים קְרִבִים אֵלָיו

עליו תמן שמרתה: ו ותשרון
 ותעבדון ארי היא חכמתכון
 וסוכלתנותכון לעיני עממיא די
 ישמעון ית כל קממא האליו
 וימרון לחוד עם חכים וסוכלתן
 עמא רבא הרין: ו ארי מן עם רב
 די לה אלהא קריב לה קממא
 צלותה בעדן עקתה פוי אלהא

לקט בדיר

רש"י

(ו) ושמרתם. זו משנה (ספרי ראה י"ג כ"ח): כשמוסיף מצוה או גורע הלא אין רצונו במצוה ה'
 ועשיתם. כמשמעות: כי היא חכמתכם (אלמדי): ב כי פי' ושמרתם שמירה שלא תפקידו
 ובינתכם וגו'. בואת תחשבו' חכמים ונבונים אותם, הפך מה שנאמר בפסוק ט' פן תשכח, והשמירה היא
 על ידי משנה (רא"ם): ג אמר זאת, שמאחר שועשיתם
 הוא כמשמעו שתעשו את המצוה, א"כ אין לומר ושמרתם שתשמרו את המצוה שא"כ כפל הוא, וזה מכריחנו לומר שפי'
 ושמרתם הוא הלימוד והמשנה (מ"ל): ד רצונו לומר שמיצת היא מראה לכאורה על שמירת ועשיית החקים והמשפטים
 שהעשייה היא חכמה, וזה לא שייך, שהפעולה אינה שם דבר לומר עליה שהיא חכמה, החכמה והתבונה היא החקים לא
 עשייתם, אלא שעל ידי עשייתם תהיו אתם חכמים ונבונים (בא"י), וביתר ביאור: שאם העשייה והשמירה היא החכמה א"כ
 גם שאר העמים שעושים חקויהם ומשפטיהם הם חכמים, אלא חוקי ומשפטי תורתנו הק' היא החכמה (קניזל), וכוונת
 הכתוב השלים רבינו בפסוק ט' שהכל המשך אחד, שאני משה למדתי אתכם את המצוה כינאיתם מפי הבורא ב"ה עלי שום

אור החיים

מחיס (צרכות י"ח): לנד שמקורם מקור המיתה, שחיים ראשי אצריכ"י) ואין צה מוס, כמו כן מה
 וזה הוא החידוש שמהדש להם משה במאמר זה שלפנינו היו כולם תמימים בלא מוס, וכן אמרו ז"ל
 שמודיעם שהם חיים ממקור החיים, ושיעור כוונת דברי משה הוא צב' דרכים, א' הוא על זה הדרך
 מצד שאתם דבקים צה' אלהיכם חיים אתם חיים כמו שכחצנו בצמוך, ב' על זה הדרך טעם שזכיתם
 להדבק צה' אלהיכם לפי שאתם חיים פירוש לדיקים שנשמרתם ממשמעמי הרשע שהם בחינות
 המות וצחרת בחיים, ולשניהם נתכוון הכחוב, ואומרו כלכם יי' נתכוון לכללות הפרטי ולכללות
 הכללי על זה הדרך, כללות הפרטי שכל אחד מהם היה כולו חי בלא אבר גרוע על דרך מה שדרשו
 בחולין (זבחים קט"ז). בפסוק מכל החי קצא צהמה

אור בדיר

עב) הלא אמר ואתם ופשוט שעל כולם אמר. עג) הרי שמיצת כל יוכל להאמר על כללות היסוד. עד) פי' גם עמה הגם
 שעברו ל"ח שנים. עה) והוא מיותר גם אחר פירושינו.

יין
 גיא
 קדי
 תון
 זולי
 לז
 קים
 ח"ח
 שבו
 זים
 ים,
 לוח
 זים
 דרך
 יתיו
 גרו
 ראל
 עד
 נחר
 ואין
 ארץ
 זכ,
 יים
 זכת
 על
 קור
 גס
 יים
 צבור
 אמר
 צה'
 ידי

בנְקֵעַד לְשִׁבְטָא דְנֵד וְיֵת גּוֹלָן
 בְּמַחְנֵן לְשִׁבְטָא דְמִנְשָׁה: מִד וְדֵא
 אֹרִיתָא דִּי סֵדֵר מִשָּׁה קָדָם בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: מִה אֵלִין סְהִדוּתָא וְקִנְיָא
 וְדִיעֵיָא דִּי מְלִיךְ מִשָּׁה עִם בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל בְּמַפְקָהוֹן מְמַצְרִים:
 מו בְּעֵבְרָא דִּירְדְנָא בְּחִילָתָא
 לְקַבֵּל בֵּית פְּעוֹר בְּאַרְעָא דְסִיחֹן
 מְלָכָא דְאַמְרָאָה דִּי יֵתֵב בְּחֻשְׁבוֹן
 דִּי מְחָא מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 בְּמַפְקָהוֹן מְמַצְרִים: מו וִירִיתוּ יֵת
 אַרְעָה וְיֵת אַרְעָא דְעוֹג מְלָכָא
 דְמַחְנֵן תְּרִין מְלָכֵי אַמְרָאָה דִּי
 בְּעֵבְרָא דִּירְדְנָא מְדִנַּח שְׁמִשָּׁא:
 מח מְעַרְעֵר דִּי עַל בִּיף גַּחְלָא
 דְאַרְנֵן וְעַד מוֹרָא דְשִׂיאֵן הוּא
 חֶרְמוֹן: מט וְכֹל מִיִּשְׂרָאֵל עֵבְרָא
 דִּירְדְנָא לְמַדִּינְחָא וְעַד יָמָא

בְּנֵקֵעַד לְגֵלִי וְאֶת־גּוֹלָן בְּבִשְׁן לְמִנְשֵׁי:
 → מִד וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: מה אֱלֹהֵה הַעֵדוּת וְהַחֲקִים
 וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם: מו בְּעֵבֶר
 הַיַּרְדֵּן בְּנִיא מוֹל בֵּית פְּעוֹר בְּאַרְץ
 סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב
 בְּחֻשְׁבוֹן אֲשֶׁר הִכָּה מֹשֶׁה וּבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם: מו וַיִּירָשׁוּ
 אֶת־אַרְצוֹ וְאֶת־אַרְץ אֵ עוֹג מֶלֶךְ הַבִּשְׁן
 שְׁנֵי מְלָכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
 מוֹרָח שְׁמִשֵׁ: מח מְעַרְעֵר אֲשֶׁר עַל־
 שְׁפַת־נַחַל אַרְנֵן וְעַד־הַר שִׂיאֵן הוּא
 חֶרְמוֹן: מט וְכֹל־הָעֵרְבָה עֵבֶר הַיַּרְדֵּן
 מוֹרָחָה וְעַד יַם הָעֵרְבָה תַּחַת אֲשֵׁר־ת

רש"י

לקט בדיר

(מד) וזאת התורה. זו שהוא עתיד לסדר^מ אחר
 פרשה זו: (מה) אלה העדות וגו' אשר דבר. הם
 הם אשר דבר בלאתם ממלרים דבר* להם בערבות
 מואב^{מח}: (מו) (בעבר הירדן. חזר ושנאה להם
 יו"ב^ט): (מז) אשר בעבר הירדן. שהוא במרחק^{מט} שהעבר השני היה במערב:
 שנינו נטחאות * חזר ושנאה - ושנאם.

אור החיים

אומר וזיאר אשר ה' אלהיך נותן לך כל הימים פירוש כי מחנת ה' הוא לעולמי עד לא לזמן מוגבל, ומעתה אומרו ולמען תחריק ימים פירוש שלא ימותו זה בקלרות שנים^{מט} על דרך אומרו (עקב י"א כ"א) למען ירבו ימיכם וגו', ואומרו כל הימים היא העמדת הארץ ציד ישראל:

אור בדיר

זכו יאריך המנהג. קט) כל איש צפרעות.

העמים דקשה וכי בעבור זה יעשו שיהיה להם לחכמה לעיני העמים זה לא יתכן בעבודה האמיתית, ד' אומרו כי מי גוי גדול אשר לו אלהים וגו' אין לו קישור בנתינת טעם עם הקודם. ולפי הדברים הנ"ל יצדק שפיר כמין תומר, דהנה גם אותן החפצים בחקירות, ודאי מודים לזה שהחקירה לא תתכן לכל פרטיות איש ואיש, כי ודאי מן הצורך לקבלה לקלי הדעת אשר שכלם קטן להשיג החקירות, ותעמוד להם הקבלה במקום העיון בחקירות (וגם לבעל שכל רחב מן הצורך לקבלה קודם שיגיע זמנו לעיון) רק העיון בחקירה הוכרח לדעתם למי ששכלו רחב (עיי' כ"ז בחובת הלבבות בהקדמה), ולזה התחיל בלשון יחיד גם בכאן, ועתה ישראל שכעת כבר עלית למדרגת ישראל וכנ"ל, שמע בלשון יחיד כי דבר לנגד היחיד אשר שכלו רחב מיתר ההמון וראוי לחקירה, אמר גם אתה היחיד המשכיל הראוי לחקירה שמע אל החוקים מבלי חקירה, אשר אנכי מלמד אתכם (מבלי חקירה) לכלכם ביחד גם למי ששכלו קצר, אשר תודה בעל כרחך שתספיק להם הקבלה, כמוך כמוהם לכולכם אני אומר שמע אל החוקים שתספיק להם הקבלה מבלי עיון מצד שהם ישראלים וכנ"ל.

העמים, שהם מצד החיצוניות ולהם יאתה חכמת החיצונית, משא"כ אתם ישראלים חלקכם בחיים חכמה הפנימית, וזשה"כ בנתינת טעם כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו וגו', ע"כ אין לך שום עם ולשון שיהיו דבקים בפנימיות כמוכם, כי אין אלהים קרובים אליו כמוכם, ואתם אין לכם חלק ונחלה בחיצוניות, ע"כ בפגמיכם ת"ו תעזבו את חכמתכם ולכלל החיצונית לא תבואו, והבן מאוד ומאוד. ותבין לפי"ז אומרו בכאן לא תוסיפו ולא תגרעו, כי ע"י החקירה לטעם יבא לתוספות ולמגרעת (וכמש"ל עיי"ש), כי יתכונן בשכלו טעם המצוה לפי"ז וכאשר ישפוט שכלו לפי המקום והזמן יבא לחשוב מחשבות חוץ שבעת הזאת ובמקום ההוא לא שייך הטעם אשר שפט ויבא לתוספת ולמגרעת, משא"כ אם ילמוד המצוה בגזירת המלך לא יוסיף ולא יגרע והבן מאד.

ואודיעך עוד כפליים לתושיה רמזי התורה אשר אמר משה אדוננו (דברים א יא) ה' אלהי אבותיכם יוסיף עליכם ככם וגו' (י"ז). נכתב בכאן אבותיכם מלא וא"ו וחסר יו"ד (ובכ"מ הוא בהיפך), ונ"ל רמז, דהנה האבות עבדו את הבורא ית' בתכלית האהבה, ומדרך העבד הנאמן האוהב את אדונו ועבודתו מקיים את ציווי אדונו ועבודתו כל אשר יצונו מבלי התכונן בטעם הציווי ועושה מאמרו כל אשר יצונו בדיבור ובמעשה אפילו לא יבין בחמתו ומחשבתו טעם הציווי ימסור חכמתו ומחשבתו לאדונו שבודאי הוא יודע הטוב והמובחר, והנה מצינו באברהם הש"י אמר לו [בראשית כא יב] כי ביצחק יקרא לך זרע. ואח"כ צוהו

להעלותו עולה, וא"כ : כי ביצחק יקרא לך זרע. מגודל אהבתו להש"י ל בשכלו האיך אפשר שיו האלה, רק היה עושה ית' מבלי התחכם, ומס ית' שהוא יודע איך המצוה הזאת היא לטוב השי"ת [בראשית כו ג] כי כל הארצות האלה, וסתמו בארותיו ולא להבורא ית' הרי הבטתו וכיעקב ידוע גודל צער שהבטיחו הש"י. הרי שעשו כאשר ציום הש מבלי התכוננות במחש והקיום למאמרו ית', ו האומר והעושה המדובר הטוב והמ

והנה זאת התורה אשר ישראל כשלחן ה טעם למצות, לבל ית כענין שאירע למלך הו האדם לעשות כאשר מחשבתו והכמתו אליו ואפילו משפטי התורה ו מהם מטעם הנימוס רק שכן צוהו הבורא, כי אלהי, והנפ"ש הקדושה מחקירת החכמה מהתכוננות התו וז"ש [דברים ד מד] וזא משה, כשלחן הע מבלי חקירה פלוסופי נצטוינו במצוה הזאת,

76

וכן בפסוקים שלאחריהם ראה אתה היחיד המשכיל מיתר ההמון, למדתי אתכם לכולכם ביחד חוקים ומשפטים רק כאשר צוני ה' אלהי מבלי עיון בחקירה רק לקיים גזירת המלך, ולא תחקור על הסיבה רק עיונך יהיה בנושא המצות לקיימם וליודעם כהוגן בלי תוספת ומגרעת. ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני

ספר מעין גנים
 חמיון רבי צבי אלימלך שפינוא זצ"ל
 אקצ"ק צ'ינו
 ניזון ונסו"ל הרב"ש ל צבי אלימלך פאנתי

טעמים לכל המצות ומצוה לאדם להתבונן בטעמים ע"פ דרכי תורת האמת, עכ"ז לא זאת תהיה מגמתו העיקרית לקנות שיבא לתכלית הטעם כי המצות הם אלקיות וא"א לבא לתכלית טעמיהם, ואמר לפני בני ישראל, כי החקירות הם מצד שנקרא האדם אד"ם נוסף על הבהמה ביתרון, אבל נוסף עליהם שם ישראל מיוחדים לעבודתו ית"ש מבלי התבוננות כאשר כתבנו בשם חסד (לאברהם) (י).

ועפ"ז תבין שאמר כאן אבותכ"ם חסד יו"ד ומלא וא"ו, דהנה וא"ו מרמזת על המעשה כי וא"ו מרמזת למדות כנודע שמהם הדיבור והמעשה כביכול, והיו"ד מרמזת למחשבה וחכמה כנודע (י). והנה כבר כתבתי שזאת היתה גודל אהבת האבות להש"י שעיקר עשייתם ודיבורם לקיים כאשר הוא רצון הש"י אפילו אם לא היו מבינים בחכמתם תכלית המצות כענין עקידת יצחק, וז"ש ה' אלקי אבותכם חסד יו"ד החכמה ומלא וא"ו הדיבור והמעשה, יוסף עליכם ככם שיתוסף עליכם גם כן אלקותו בדיבורי התורה ומצותיה מבלי התבונן בחכמה וחקירות, וזה תכלית שם ישראל ותומת ישרים תנחם. L

עד כה הגיעו דברינו להביא בכאן להטעים קושט דברי אמת ינשקם החפץ באמת אשר אליו אשא דברתי. ואתה הנלכב קורא נעים הפוך בהם והפוך בהם ותמצא טוב טעם ולא תפתה מהבלים הבלי שוא ומדוחים וד' יהיה בכסלך להיות בד' מבטחך ותבלה ימיך בעיון משפטי התורה ומצותיה הגשמיות כי זה כל האדם והוא חייך ואורך ימיך בעולם הזה ובעוה"ב. ואי"ה ידובר בזה עוד בחזקת היר. ועתה

להעלותו עולה, וא"כ איך יתקיים המאמר כי ביצחק יקרא לך זרע, אבל אברהם אבינו מגודל אהבתו להש"י לא שאל ולא התחכם בשכלו האיך אפשר שיתקיימו ב' המאמרים האלה, רק היה עושה כאשר צוהו הבורא ית' מבלי התחכם, ומסר מחשבתו לבוראו ית' שהוא יודע איך יתקיים הענין, וכי המצוה הזאת היא לטובתו. ביצחק אמר לו הש"ת (בראשית כו ג) כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האלה, והפלשתים גרשוהו וסתמו בארותיו ולא הרהר ולא שאל להבורא ית' הרי הבטחתי את כל הארצות. וביעקב ידוע גודל צערו אחר כל הבטחות שהבטיחו הש"י. הרי זה מעלת האבות שעשו כאשר ציום הש"י בדיבור ובמעשה מבלי התבוננות במחשבה להתבונן הטעם והקיום למאמרו ית', רק בטחו בו שהוא האומר והעושה המדבר ומקיים והוא היודע הטוב והמובחר.

והנה זאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל כשלחן הערוך הנה לא נכתב טעם למצות, לבל יתחכם האדם בטעם כענין שאירע למלך החכם, רק זה תכלית האדם לעשות כאשר צוהו הש"י ולמסור מחשבתו והכמתו אליו אפילו אינו מבין, ואפילו משפטי התורה השכליות א"צ למנוע מהם מטעם הנימוס רק מטעם התורה היינו שכן צוהו הבורא, כי התורה היא שכל אלהי, והנפש הקדושה לא יגיע לה תועלת מחקירת החכמה הפלוסופיות רק מהתבוננות התורה ומצותיה.

וז"ש (דברים ד מה) וזאת התורה אשר שם משה, כשלחן הערוך, לעשות ולקיים מבלי חקירה פלוסופיות להתבונן למה נצטיינו במצוה הזאת, (הגם שיש בוראי

בִּי בִי לֹא־יָרִיעַ אוֹבִי עָלַי: יג וְאֲנִי בְּתַמִּי
 תִּמְכַּת בִּי וּתְצִיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בְּרוּךְ
 יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם
 אָמֵן | וְאָמֵן: פ

ספר שני

מב א לְמִנְצַח מְשָׁכִיל לְבִנְיָקָרַח: ב בְּאֵיל
 תַּעֲרוֹג עַל־אֲפִיקֵי־מַיִם בֵּין נַפְשֵׁי תַעֲרוֹג
 אֵילֶיךָ אֱלֹהִים: ג צְמָאָה נַפְשֵׁי | לְאֱלֹהִים
 לְיִתְדֶךָ יי: ג צָחַת לָךְ נַפְשֵׁי לְאֱלֹהָהּ תִּקְיָא תִּקְיָא אִמְתִּי אַעוֹל וְאִמְתִּי זִיו שְׁבִינְתָא

רש"י

כי חפצת צי, כאשר לא יריע אויבי תרועת שמחה עלי, וחרפה כי בתומי תמכת צי: (יד) ברוך ה'. כשאקום מחולי אנכנך כן: (ה) לבני קרח. אסיר ואלקנה ואצחקם הם היו תחילה צענת אציהם, וצעת המחלוקת פרשו, וכשנצטלו כל סביבותיהם ופתחה הארץ פיה נשאר מקומם בתוך פי הארץ, כענין שנאמר וצני קרח לא מחו. ושם אמרו שירה, ושם יסדו המזמורים האלו, ועלו משם ושרתה עליהם רוח הקודש ונתנבאו על הגליות ועל חורבן הבית ועל מלכות בית דוד: (ג) כאיף תערוג על אפיקי מים. לשון ערג נופל על קול האיל, כאשר יפול לשון נהם לארי, ושקוק לדוב, וגעה לשוורים,

מצודת דוד

יריע. תרועה של שמחה: (יג) ואני בתומי. ובעבור שהלכתי אני בתמימות לזה תמכת בי בחליי, והצבתני לפניך בבריאות כל ימי חיי. וכל זה מוסב למעלה, לומר כשם שתמך לי בחליי בעבור כשרון מעשי, כן יסעוד ויחמוך את כל משכיל אל דל: (יד) ברוך ה'. נתן הודאה לאל ככלותו הספר, על אשר נתן בו רוח ה' לדבר בו: מהעולם. רוצה לומר מקצה העולם עד קצהו: אמן ואמן. הוא כדרך העונה אמן אחר הברכה להיות מקויים: (א) משכיל. בזה ילמדו דעת והשכל להתפלל על הגאולה: (ב) כאיף. כמו האיילה הצועקת על חסרון המים כשאין לה לרוות הצמאון, כן נפשי וכו': (ג) צמאה נפשי. מתאוה אני לבית אלהים כצמא מתאוה למים, ואשאל מתי אבא לראות פני ה' בבית המקדש:

אבן עזרא

כדרך עלי פלשת אתרועעי (לקמן קה י): (יג) ואני בתומי. בעבור תומי, וי"א כי תומי רמז לבריאת הגוף, והוא הנכון: (יד) ברוך. על כן אני חייב לברך את השם בכל זמן, וזהו מהעולם ועד העולם ואומר פעם אחרי פעם אמת ואמת: נשלמו פירושי הספר הראשון הודאות לשם: (א) למנצח לבני קרח. לבני קרח לאחד מבני הימן נכד שמואל הנביא. אמר רבי משה כי זה המזמור נאמר בבבל, ויש אומרים כי

מצודת ציון
 (יד) ברוך. ענין מהולל: אמן. הוא ענין לשון קיום, והכפל לחזק: (ב) תערוג. כן נקרא שאגת האיל, וכמו נהם לארי ושוקק לדוב והדומים: אפיקי. הם המקומות הנגרים בהם המים בחזק:

נתן הודאה לאל ככלותו הספר, על אשר נתן בו רוח ה' לדבר בו: מהעולם. רוצה לומר מקצה העולם עד קצהו: אמן ואמן. הוא כדרך העונה אמן אחר הברכה להיות מקויים: (א) משכיל. בזה ילמדו דעת והשכל להתפלל על הגאולה: (ב) כאיף. כמו האיילה הצועקת על חסרון המים כשאין לה לרוות הצמאון, כן נפשי וכו': (ג) צמאה נפשי. מתאוה אני לבית אלהים כצמא מתאוה למים, ואשאל מתי אבא לראות פני ה' בבית המקדש:

ידבר על לשון אנשי הגלות הזאת פעול ויש אומרים שהוא שם, כמו למשחית (ניאל י ח), ולפי דעתי משכיל. (ב) כאיף. ידוע הוא זו

שלא תרצה שיריע וישמח אויבי הושבים שאמות ולהגדיל פיהם ב פירוש יריע: (יג) ואני. שמצאתני זן בנפלי על משכבי: ותציבני לפני שתקיימני ותציבני כמנהג: וטעם האדם, כלומר שלא אמות קודם זן החולה. ופסוק ברוך ה' הם דברי המ לאל בכלותו הספר, כמו שהוא מן עשה בתכלית ארבעה הספרים, ובתנ שהוא תכלית כל הספר נותן תהל (יד) ברוך. כלומר שעזרני עד כו העולם. מהזמן הראשון עד זמן הז אמן ואמן. קיום וקיום. כמו שעוג הברכה לקיום הברכה, כי אמן לשון יתכן לפרש כי דוד חיבר אלה הקודש ונתנם לבני קרח המשוררים ולפי שבני קרח היו נביאים יחס אליהם, ואמר לבני קרח לקצר. אומרים כי אמרו כשהיה גולה ב

קראו חבירו, ולבסוף קראו תלמידו. ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעי, ואחי יחזיו נמתיק סוד, ולבסוף קראו תלמי אשר בשחתי בו אוכל לחמי הגדיל (קו):

(יג) ואני בתמי תמכת בי. קיימתי ו תמימה. (ספרי).

(יד) מהעולם ועד העולם אמן ואמן. גדיא: כל העונה אמן בעולם הזה בעולם הבא שנאמר: אמן ואמן. אמר בראתי אתכם היו המלאכים מקלסין לפו אלהי ישראל, כיון שבא אדם אמרו ד מקלסין בשמו, אמר להם הקב"ה לאו ואמרו לו זהו, אמר להם שיכוור הוא. לו זהו אמר להם לאו גר הוא, עמר י אמר להם לאו שהוא אהב את אשר יעקב ואמרו לו זהו אמר להן הן, וכן ו

(א) ערגה וצמאון נפשו לאלהי (ו) דברי הרגעה לנפשו ההומיה. (ז) ערגה לאלהים ממרחקים, (יב) דברי הרגעה לנפשו ההומיה

וְשָׁמַר תּוֹרַת אֲשֶׁר־תָּהוּ: יֵשׁ בְּדַבְרִים לֹא-יִוָסֵר
 עֶבֶד כִּי-יִזְכֶּן וְאִין מַעֲנָה: כַּחֲזוֹת אִישׁ אֵץ
 בְּדַבְרָיו תִּקְוָה לְכִסִּיל מִמֶּנּוּ: כֹּא מִפְּנֵק מְנַעַר
 עֶבְדוֹ וְאַחֲרֵיתוֹ יִהְיֶה מְנוֹן: כִּנְאִישׁ-אֶף יִגְרָה
 מְדוֹן וּבַעַל חֲמָה רַב-פִּשְׁעֵ: זְכַנְגָּאוֹת אָדָם

וְדַבֵּר אֲוִרְתָּא טוֹבוֹהֵי:
 יֵשׁ בְּמַלְוֵי לֹא מִתְרַדֵּי
 עֶבְדָּא דִידַע גִּיר וְלֹא
 בְּלִיעַ: כֹּאִין חֲזוֹתָא גְבַרְא
 דְּמַעְרַקְלִין מְלוֹי סְבוּיָא
 דְּטַב הוּא סְכְלָא מְנִיָּה:
 כֹּא מִתְפִּיֵק מִן טְלוֹיִתִּיה
 לְעֶבְדָּא נְהוּ וּבְאַחֲרֵיתִיה
 כְּגַרְמוֹתָא דְבַר נְשָׂא

רש"י

השופטים: (כ) אץ בדבריו. ממחר ונזהל להשיב:
 תקוה לכסיל ממנו. יש לכסיל תקוה יומר ממנו:
 (כא) מפנק מנער עבדו. יר הרע: מגון. שלט.
 וכן לפני שמש ינון שמו (סהלס עז י) וכן כל ין
 שנקרא, שהין קס חמש אצו לשלט נכסיו: (כב) איש
 אף יגרה מדון. כמשמעו מדון מידם הדין:

יפרע עם. כשגורמין ישראל שהנצוה מסתלקת
 מהם על ידי שהם מלעזים ננצאים, יפרלו צם
 פלרות ויולאין למרצות רעה: (יט) כי יבין ואין
 מענה. כיון שרואה שנוכחיו, שותק, והוא חוזר
 ומקלקל, לכן נרץ לייסרו צמכות ועונשין. ולא דיבר
 על עבד ממש, אלא על כל הממרים דברי

מצודת דוד

המאור שבה מחזירו למוטב: (יט) בדברים. רוצה
 לומר בדברים לבד וזלת השבט לא יקבל מוסר,
 כי אף על פי שיבין דברי המוסר אין מענה בפיו
 לומר אעזוב דרכי: (כ) חזית. אם ראית איש הממהר
 בעניניו, דע אשר יש להכסיל תקוה להצליח
 בעניניו יותר ממנו אם יעשה בישוב הרעת: (כא) מפנק.
 המענג את עבדו מנערותו עודו לא נטה שכמו
 לסבול עול עבדות, הנה באחרית ימיו יהיה הוא שר
 ושליט על האדון, כי יגבה לבו ויחדל מן המלאכה,
 והוא מוטל על האדון לתת לו די מחסורו: (כב) איש אף.
 הכעסן דרכו להחרוז ריב עם הבריות: רב
 פשע. כי בעת הכעס לא יבחין בתקון מעשיו, וכמו
 שאמרו רבותינו ז"ל (נדרים כב) הכועס אפילו שכינה
 אינה חשובה נגדו:

אבן עזרא

אשרהו. אחרים יאשרוהו ברבות טובתו: (יט) בדברים.
 בלבד לא יוסר עבד, בשבט ותוכחות ראוי ליסרו:
 כי יבין. אף על פי שיבין המוסר, לא יענה למייסר
 לומר כן אעשה: (כ) אץ בדרכיו. ממהר לדבר, או
 ממהר בעניניו: תקוה לכסיל. מפורש בשני ענינים
 בפסוק ראית איש חכם בעיניו (לעיל כו יב):

מדרשי חז"ל

(כא) מפנק מנער עבדו וגו'. יצר הרע מסיתו לאדם
 בעולם הזה, ומעיד עליו לעולם הבא, שנאמר: מפנק
 מנער עבדו ואחריתו יהיה מגון. שכן באטב"ח של רבי
 חייא, קורין סהדה מגון. (סוכה נב:).
 א"ר אבין: כל מי שהוא מפנק את יצרו בנערותו, סופו
 להיות מושל עליו בזקנותו. מאי טעמא: מפנק מנער עבדו
 ואחריתו יהיה מגון. (ילקוט"ש).
 (כב) ובעל חמה רב פשע. אמר רבה בר רב הונא, כל

מצודת ציון

(יט) מענה. מלשון עניה ותשובה: (כ) אץ. ענין מהירות. כמו
 ולא אץ לכרא (יהושע י ג): (כא) מפנק. ענין עונג ועדן. כמו
 מעדני מלך (נחמיה מט ט) תרגום אונקלוס תפנוקי מלכין:
 מגון. שר ושליט. כמו לפני שמש ינון שמו (סהלס עז י):
 (כב) יגרה. ענינו התחלת המריבה:

המענג את עבדו מנערותו עודו לא נטה שכמו
 לסבול עול עבדות, הנה באחרית ימיו יהיה הוא שר
 ושליט על האדון, כי יגבה לבו ויחדל מן המלאכה,
 והוא מוטל על האדון לתת לו די מחסורו: (כב) איש אף.
 הכעסן דרכו להחרוז ריב עם הבריות: רב
 פשע. כי בעת הכעס לא יבחין בתקון מעשיו, וכמו
 שאמרו רבותינו ז"ל (נדרים כב) הכועס אפילו שכינה
 אינה חשובה נגדו:

(כא) מפנק. תחת מעדנים: ואחריתו. שהוא מפונק
 יחפון להיות כבן נין, והוא מן נין, ונאמר פועל מזה
 השם והוא ינון שמו, כלומר קרא נין, כענין אמר
 אלי בני אתה (תהלים ב ח): (כב) איש אף. הוא יראה
 באפו על כן יקרא אף: יגרה. יערב חמה קשה מאף,
 והעד ותמתו בערה בו (אסתר א יב) ואף בפנים לבד:

הכועס אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו, שנאמר: רשע
 כגובה אפו כל ידרוש, אין אלהים כל מזימותיו. ר' ירמיה
 מדפתי אמר: משכח תלמודו ומוסיף טפשות, שנאמר: כי
 כעס בחיק כסילים ינוח. רב נחמן בר יצחק אמר: בידוע
 שעונותיו מרובין מזכותיו שנאמר: ובעל חמה רב פשע.
 (נדרים כב:).

(כג) גאות אדם תשפילנו וגו'. כל מי שבורח מן השררה,
 השררה נודפת אותו. (ילקוט"ש).

תשפילניה ומן דמפיקא
 רוחיה נפלג יקרא:
 כדדפלג עם גנבא סני
 נפשיה נפסק מומתא
 וְלֹא מוֹדָה: כַּהַמְלוֹמִיָּא
 דְּבַר נְשָׂא עֶבְדָּא לִיָּה
 תְּקוּלְתָּא וְדַמְסָבַר
 בְּאַלְהָא נַעֲשֵׂן: כּוֹסְגִיעֵי
 דְּבַעֲזֵן אֶפִי דְשְׁלִימָא וּמִן
 קִדְמֵי אֱלֹהָא דִינִיָּה דְגַבְרָ

(כג) יתמוך כבוד. יקרצ
 תמיד: (כד) אלה ישמע. סם
 פלוני שגנז לי כך וכך, וממוך
 מגיד: (כה) חרדת אדם
 הוא, מוקש עזירה ימן מר

מצודת צ
 (כד) אלה. שבועה. כמו ושמעה
 (כו) משפט. ענינו דבר הראוי. וכן
 יא יד:

הגניבה, ועל כי חלק עמו לא
 עליו מקרה רע הוא יוסיף ל
 הבוטח בה' ולא יחרד ביותר ה
 ליתן להם שררה מה כאילו ו
 (ברכות נח) אפילו ריש גדותא כ

(כג) יתמוך כבוד. אפילו ב
 יפיל מעליו כבודו, או
 (כד) שונא נפשו. שהאלה תו
 יגיד הגנבה, כענין וכלתו ו
 (כה) חרדת. פועל נופל על ד
 כמו ויאבד את לב מתנה ק

(כד) חולק עם גנב וגו'. משלו
 לאחד שטעון כלי ויצא מ
 ואמר ליה מה אתה טעון, או
 תגיד. לאחר זמן מצאו בעל ו
 אני עליך, אם ראית אדם טעון
 אמר ליה שבועה שאיני יודע
 נאמר: חולק עם גנב שונא נפט
 מתחייב עמו ונטלים נפ

משלי כט

תרגום יונתן

תִּשְׁפִּילֵנוּ וְשַׁלְדוּנוּ יִתְמֹךְ כְּבוֹדֵךְ כִּדְחוּלְקָא
 עִם־גִּבּוֹ שׁוֹנֵא נַפְשׁוֹ אֱלֹהִי יִשְׁמַע וְלֹא
 יִגִּיד: כִּהַ חֲרַדְתָּ אָדָם יִתֵּן מוֹקֵשׁ וּבֹטְחָה
 בֵּיתְהוֹה יִשְׁגֹּב: כֹּו רַבִּים מִבְּקָשִׁים פְּנֵי־מוֹשֵׁל
 וּמִיְהוֹה מִשְׁפֹּט־אִישׁ: כֹּו תוֹעֵבֶת צְדִיקִים
 אִישׁ עוֹל וְתוֹעֵבֶת רָשָׁע יִשְׁרֹדְדוּ: פ

תִּשְׁפִּילֵנוּ וְשַׁלְדוּנוּ וּמִן דְּמִכִּיבָא רִוְחִיהָ נִפְלֵג וְקָרָא: כִּדְ דְּפִלַּג עִם גִּבְבָּא סְנִי נַפְשִׁיהָ נִפְסַק מוֹמְתָא וְלֹא מוֹדָה: כִּהַ מְלוֹמִיָּא דְכַר נִשְׂא עֲבָדָא לִיהָ תְקוּלְתָא וְדִמְסַבְר כְּאַלְהָא נַעֲשֵׂין: כֹּו סְנִינֵי דְבַעֲזֵן אִפִּי דְשְׁלִימָא וּמִן קִדְם אֱלֹהָא דִּינִיהָ דְנִבְרָא: כֹּו מִרְחַקְתָּא דְצְדִיקוֹ נִבְרָא עוֹלָא וּמִרְחַקְתָּא דְרָשִׁיעֵי נִבְרָא רָשָׁי

כמשמעו, מתוך שאלם נר עין, ומרד אם יעשה
 נדקה ינטרן אל הנריות, מרדה זו חתן לו מוקש.
 והראשון נוח לי: (כו) פני מושל. לדון לפניו: ומדי'
 משפט איש. אם יזכה או אם יתחייב, ונמוסלים
 דיצר הכמוז: (כו) ישר דרך. אלם שהוא ישר

(כג) יתמוך כבוד. יקרצ אל הכבוד ותומך בו
 ממיד: (כד) אלה ישמע. שמשמען אותו אם ראלת
 פלוני שגב לי כך וכך, ומתוך שהוא חולק עמו אינו
 מגיד: (כה) חרדת אדם יתן מוקש. מסורס
 הוא, מוקש עצירה יתן מרדה לאלם. דבר אחר

מצודת דוד

מצודת ציון

(כג) תשפילנו. הגאווה עצמה תהיה סיבה להשפיל
 אותו: יתמוך. שוען הוא את הכבוד שלא תפול ממנו:
 (כד) אלה ישמע. רוצה לומר לזאת שונא נפשו, כי
 הלא ישמע שמשביעין שיבואו היודעים ויעירו על
 הגניבה, ועל כי חלק עמו לא יגיד וישא עונו ומאבד נפשו: (כה) חרדת אדם. החרדה שהאדם חרד בכוא
 עליו מקרה רע הוא יוסיף לו עוד מוקש, על כי לבו בל עמו קרוב הוא להיות נכשל בדבר קל, אבל
 הבוטח בה' ולא יחרד ביותר הנה יתחזק אף מהמקרה אשר הדביקתהו מאז: (כו) מבקשים. ישאלו ויבקשו ממנו
 ליתן להם שררה מה כאילו הדבר מסור בידו, אבל באמת מה' כל משפטי איש, כמו שאמרו רבותינו ז"ל
 (ברכות נח.) אפילו ריש גרותא מן שמיא מנו ליה: (כז) תועבת. כמו שאיש עול הוא מתועב לצדיקים כן איש
 ישר דרך הוא מתועב לרשע:

(כד) אלה. שבועה. כמו ושמעו קול אלה (ויקרא ה ב):
 (כו) משפט. ענינו דבר הראוי. וכן על העמוד כמשפט (מ"ב
 יא ז):

אבן עזרא

אדם שהוא מחריד אחר החורדת תתן מוקש לנפשו:
 ישוגב. השם ישגבהו מפני המחריד. פירוש אחר,
 שיחרדהו השם ויתן לו המוקש שישים ללכוד
 העניים. פירוש אחר, איש מפחד ולא יתן מבטחו
 בשם, יבואהו מה שיירא: (כו) רבים. גדולים, בעבור
 מתנותיו או בעבור עזרו, ומאת השם יבא משפט

(כג) יתמוך כבוד. אפילו בשפלותו יתמכהו שלא
 יפיל מעליו כבודו, או כבוד השם יתמכהו:
 (כד) שונא נפשו. שהאלה תמיתהו כשישמענה. ולא
 יגיד הגנבה, כענין וכלתו ואת עציו (זכריה ה ז):
 (כה) חרדת. פועל נופל על החרדה אם הוא הלשון,
 כמו ויאבד את לב מתנה (קהלת ז ז), כלומר חרדת

מדרשי חז"ל

כה) חרדת אדם יתן מוקש וגו'. חרדה שהחרידה רוח
 לבועו, שנאמר: ויחרד האיש. יתן מוקש, בדין היה
 לו לקללה. אלא ובוטח בה' ישוגב, נתן בלבו וברכה,
 שנאמר: ברוכה את לה'. (ב"ר טו).
 חרדת אדם. חרדה שהחריד יעקב ליצחק, דכתיב:
 ויחרד יצחק. בדין היה לו לקללו, אלא ובוטח בה'
 ישוגב, נתן בלבו הקב"ה וברכו, שנאמר: גם ברוך יהיה.
 (שם)

כד) חולק עם גב וכו'. משלו משל למה הדבר דומה,
 לאחד שטעון כלי ויצא מבית חברו, ומצאו חברו
 ואמר ליה מה אתה טעון, אמר ליה טול חלקך ואל
 תגיד. לאחר זמן מצאו בעל הגנבה ואמר ליה משביע
 אני עליך, אם ראית אדם טעון כלים ויצא מתוך ביתי,
 אמר ליה שבועה שאיני יודע מה אתה סח. על זה
 נאמר: חולק עם גב שונא נפשו. כשהגב נתפס, שותפו
 מתחייב עמו ונטולים נפשו. (ויק"ר פ"ו).

ואסותא בַּכְּנִפְהָא
 ותפקון ותפלון פְּעוּלֵי
 רַבְקָא: כא ותדרושון
 רשיעין ארי יהון קמא
 תחות פְּרָסַת רַגְלִיכֹן
 פְּיוּמָא דִּי אָנָא עֲבִיד
 אָמַר יי צְבָאוֹת: כב אֲדַפְרוּ אוּרִיתָא דְמִשְׁה עֲבָדִי דִּי פְקָדִית יִתִּיה פְּחוּרְבַּ עַל כָּל
 עֵשָׂה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: פ ד כב זְכְרוּ →
 תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם בַּיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי
 מַרְבֵּק: כא וְעִסּוֹתֶם רִשְׁעִים פִּי־יְהוָה אֲפָר

רש"י
 (כא) ועסותם. וכנשחם, לשון מיעוק, ודומה לו ושם עשו לדי צמוליהן (יחזקאל כג ג):

מצודת ציון

ריבוי הברש. וכן כי תפושו כעגלה דשה (ירמיה נ יא):
 מרבק. כן יקרא דיר העגלים מקום שמתפטמים שם. וכן
 ועגלים מתוך מרבק (עמוס ו ז): כא) ועסותם. ענין מיעוק
 וכתישה. וכן מעסיס רמוני (ס"ט ט ט), והוא המיץ מן
 הרמונים אשר יקרא כן על שם שממעיסם וכותשים
 הרמונים להוציא המיץ: כפות. כמו ששטחית היד נקרא

מצודת דוד

ותבואו, תחענוגו בטוב ותתרכבו בכשר ושומן כעגלים
 המפוטמים במרבק, והוא הדיר שלהם: (כא) ועסותם
 רשעים. אחם תמעכו ותכתשו את הרשעים, כי הם
 יהיו לאפר מונח תחת כפות רגליכם ותרמסו אותם:
 ביום אשר אני עושה. זה יהיה ביום הגמול אשר
 אני מייעד אותו: (כב) זכרו תורת משה עבדי. רוצה →
 לומר הואיל ותקבלו גמול טוב, לכן בכל דור ודור

זכרו התורה שמסרה לכם משה עבדי, כי בשמירתה תקבלו הגמול: L

רד"ק

הדריסה והכתישה, ומזה נקרא עסיס המשקה היוצא
 ע"י כתישה וסחיטה. אמר בזמן הזה הרשעים
 מושלים בכם, אבל בזמן ההוא תרמסו אותם תחת
 כפות רגליכם. ואף על פי שאמר כי היום הבא
 ילהט אותם, לא יהיה ביום אחד כליונם אלא הולכים
 וכלים, ויהיו כלים לזמן מועט, וכל זמן שיהיו
 קיימים יהיו מרמס רגלי הצדיקים: ביום אשר אני
 עושה. ביום המשפט שאני שופטם לכליון, ואמר אפר
 דרך משל, לפי שהיום הבא ישרוף אותם: (כב) זכרו
 תורת משה עבדי. אמר עד שלא יבא יום המשפט,
 זכרו בכל דור ודור תורת משה עבדי, לעשות ככל
 הכתוב בה:

ענין רבוי, וכן כי תפושו כעגלה דשה (ירמיה נ יא),
 ופשו פרשיו (חבקוק א ח). והוא בשקל וקמתם אלא
 שזה בחירק, והיה ראוי בתשלומו ויפישתם בשקל
 וירישתם אותה (דברים יא לא) בתירק, ובנפול עיין
 הפעל הוטלה תנועתה על פ"א הפעל. ומרבק הוא
 מקום שמכניסין שם העגלים לפטמם. ורבותינו ז"ל
 פירשו הפסוק כמשמעו על השמש, שאמרו רבותינו ז"ל
 (נדרים ח): אין גיהנם לעתיד לבוא, אלא הקב"ה מוציא
 חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאין בה שנאמר וזרחה
 לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה, ורשעים
 נדונים בה שנאמר הנה היום בא כוער כתנור והיו
 כל זדים וכל עושה רשעה קש: (כא) ועסותם. ענין

מדרשי חז"ל

תורה היכן היא, אמרה לו אלהים הכין דרכה וגו', הלך
 אצל ים ואמר לו אין עמדי, הלך אצל תהום א"ל אין בי
 שנאמר תהום אמר לא כי היא וים אמר אין עמדי, אברון
 ומות אמרו באזונינו שמענו שמעה, חזר ואמר לפני הקב"ה
 רבש"ע חפשתי בכל הארץ ולא מצאתיה, אמר לו לך
 אצל בן עמרם, הלך אצל משה אמר לו תורה שנתן לך
 הקב"ה היכן היא, אמר לו וכי מה אני שנתן לי הקב"ה
 תורה, אמר לו הקב"ה למשה משה כדאי אתה, אמר
 לפניו רבש"ע חמדה גנוזה יש לך שאתה משתעשע עמה
 בכל יום אני אחזיק טובה לעצמי, אמר לו הקב"ה למשה
 הואיל ומיעטת עצמך תקרא על שמך, שנאמר זכרו תורת
 משה עבדי. (שבת פט.).
 זכרו תורת משה עבדי וגו'. והלא תורת ה' היא,

סימן לבנין, מה אתה ביציאתך השקעתי לך חמה, רכתיב
 וילן שם כי בא השמש, ובחזרתך הזרחתי לך גלגל חמה
 דכתיב ויזרח לו השמש, כך בנין ביציאתך אומללה יולדת
 השבעה, באה שמשה. ובחזרתך וזרחה לכם יראי שמי
 שמש צדקה. (ילקו"ש).

(כא) ועסותם רשעים כי יהיו וגו'. פושעי ישראל בגופן,
 ופושעי אומות העולם בגופן, יורדין לגיהנם ונידונין
 בה י"ב חדש, לאחר י"ב חדש גופן כלה ונשמתן נשרפת,
 ורוח מפזרתן תחת כפות רגלי צדיקים, שנאמר ועסותם
 רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם. (ר"ה ז).

(כב) זכרו תורת משה עבדי וגו'. בשעה שירד משה
 מפני הקב"ה, בא שטן ואמר לפניו רבש"ע תורה
 היכן היא, אמר לו נתתיה לארץ, הלך אצל ארץ אמר לה

תורת משה עבדי אשר צויתי אותו
 בחרב על-פל-ישראל הקים ומשפטים:
 כג הנה אנכי שלח לכם את אליה
 הנביא לפני בוא יום יהוה הגדול
 והנורא: כד והשיב לב-אבות על-פנים

פניו ולב פניא
 אבהתהון דלמא אתו
 ואשבח פל ארן
 בחובהא ואמחי
 גמירא:

לצומיכס לאסוז נדרכי הו

מצודת
 על בנים. רוצה לומר על יד
 חרם. ענין כריתה ואבדון.
 וישבה ירושלים ל

מקדם

כלומר האבות והבנים יו
 לפיכך יזהיר הוא כדי ע
 הבא, כדי שלא יכה הארץ

עושים תשובה אלא מתוך
 להם מחיה, ואין עושים תשוב

רש"י

(כד) והשיב לב אבות. להקצ"ה: על בנים. על ידי בנים, יאמר לנשים דרך להצטדק ולרונן לנו ודערו אל

מצודת דוד

אשר צויתי אותו. ולא מלבד אמרה: על כל ישראל.
 רוצה לומר לא אותו לבד צויתי התורה, כי אם על
 כל ישראל שיקיימוה כולם, בין החוקים הם הדברים
 שלא נודע טעמן והשטן משיב עליהן, בין המשפטים
 והם הדברים הנודעים בטעמם: (כג) הנה אנכי שולח.
 רוצה לומר בזכות התורה אשלח לכם את אליהו הנביא
 לפני בוא יום ה' הגדול והנורא, הוא יום הגמול: (כד) והשיב. הוא ישיב לב האבות למקום על ידי הבנים
 וכו'. כי תחית המתים יהיה על ידו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שהש"י א ט). וכשיחיו בני האבות אשר הם
 חיים וקיימים בזמן ההוא, אז הבנים ההם אשר יעמדו בתחיה, יספרו לאבותם אמיתת גמול הנפשי, ועל ידי
 זה ישיבם הנביא אל ה'. וכן ישיב לב הבנים על ידי אבותם העומדים בתחיה, כי הם יספרו לבניהם אמיתת
 הגמול, ובזה ישיב אותם לה'. או רוצה לומר שישב האבות עם הבנים והבנים עם האבות, כולם יחד, וכפל

מצודת ציון

כף היד כן שטחית הרגל נקרא כף הרגל: (כב) בחורב.
 הוא הר סיני: על כל ישראל. בעבור כל ישראל:
 (כג) פני. קודם: (כד) והשיב. מלשון תשובה:

רד"ק

הראשון, כי גופו הראשון שב אל הארץ בעלותו כל
 יסוד אל יסודו, ואחר שיחיה אותו בגוף ישלחנו
 לישראל לפני יום המשפט, והוא יום השם הגדול
 והנורא, והוא יזהיר האבות והבנים יחדיו לשוב בכל
 לב אל השם, והשבים ינצלו מיום המשפט. וזהו
 שאמר: (כד) והשיב לב אבות על בנים. כמו עם
 בנים, וכן לב בנים על אבותם כמו עם אבותם,

אשר צויתי אותו בחורב. כמו שצויתו בחורב, לא
 כדברי האומרים כי לזמן נחנה כמשמעה, ובא
 המפרש ופירשה רוחנית, וזה הפסוק תשובה להם:
 (כג) הנה אנכי שולח לכם. אף על פי שאני
 מזהירכם על תורת משה בכל דור ודור, אף על פי
 כן לטובתכם אשלח לכם את אליהו הנביא, והטעם
 שישב נשמתו שעלתה לשמים אל גוף נברא כגופו

מדרשי חז"ל

מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות,
 ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח. (עירובין מג.).

תחית המתים מביאה לידי אליהו זכור לטוב, דכתיב הנה
 אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' הגדול
 והנורא, תנא בשם רבי מאיר: כל מי שקבוע בארץ
 ישראל, ומדבר כלשון הקודש, ואוכל פירותיו בטהרה,
 וקורא ק"ש בבוקר ובערב, יהא מבושר שכן עולם הבא
 הוא. (שקלים ט:).

אמר רבי יהושע: מקובל אני מרבן יוחנן בן זכאי,
 ששמע מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני, שאין אליהו
 בא לטמא ולטהר, לרחק ולקרב, אלא לרחק המקורבין
 בזרוע ולקרב המרוחקין בזרוע וכו'. ותכמים אומרים לא
 לרחק ולא לקרב אלא לעשות שלום ביניהם, שנאמר הנה
 אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו' והשיב לב אבות
 על בנים ולב בנים על אבותם. (ערוית פ"ה מ"ז).

הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא. רבי יהודה
 אומר: אם אין ישראל עושים תשובה אין נגאלים, ואין

שנאמר תורת ה' תמימה, אלא לפי שנתן נפשו עליה
 נקראת על שמו. (מכילתא).

(כג) הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו'. כל
 המקיים שלש סעודות בשבת גיצול משלש פורעניות,
 מחבלו של משיח ומדינה של גיהנם וממלחמת גוג ומגוג,
 מחבלו של משיח כתיב הכא יום וכתיב התם הנה אנכי
 שולח לכם את אליה הנביא וגו'. (שבת קיח:).

בני רב חנינא יש תחומין למעלה מעשרה או אין תחומין
 למעלה מעשרה וכו'. תא שמע הריני נזיר כיום שבן דוד
 בא, מותר לשחות יין בשבתות וימים טובים, ואסור
 לשחות יין כל ימות החול, אי אמרת בשלמא יש תחומין
 היינו דבשבתות וימים טובים מותר, אלא אי אמרת אין
 תחומין בשבתות וימים טובים אמאי מותר, שאני התם
 דאמר קרא הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו'
 והא לא אחא מאתמול, אי הכי בחול כל יומא ויומא נמי
 לישתרי דהא לא אחא אליהו מאתמול, אלא אמרינן לבי"ד
 הגדול אתא, הכא נמי לימא לבי"ד הגדול אתא. כבר

אוי נחשב קיומם כתמימות, יהי לבי תמים - אימתי - בחוקיך, כאמצעות קיום המצוות כולם בתור חוק, מבלי כל התחכמות ורצון לדעת טעמם.

ה.

מהות התמימות - ענוה

7 ← בא וראה, כי תמימות וענוה חד הן, שהרי אין לך ענוה גדולה מזו, שעושה רצון קונו ללא כל חשבונות. והוא שכתב הרה"ק בעל „בני יששכר“ ז"ל בספרו „מעין גנים“ (פ"ב, אות א' בסופו, דף ה' א') על ה„אור התיים“ להחסיד ר"י יעבץ ז"ל - „ומדרך העבד הנאמן האוהב את אדונו ועבודתו, מקיים את ציווי אדונו ועבודתו כל אשר יצונו, מבלי התבונן טעם הציווי וכו', אפילו יבין בחכמתו ומחשבתו טעם הציווי, ימסור חכמתו ומחשבתו לאדונו, שבודאי הוא יודע בטוב והמובחר“. הרי שדרגה זו של תמימות היא בבחינת עבד העובד את אדונו ועושה רצונו, וזו היא ענוה אמיתית.

בוה נבין מה שנאמר (תהלים מ"א, י"ג) ואני בתומי תמכת בי ותציבני לפניך לעולם, כי מצינו שהקב"ה תומך ומסייע בידי העניים, כדכתיב (משלי כ"ט, כ"ג) ושפל רוח יתמך כבוד, ולכן כיון שהתהלכתי בתמימות „תמכת ביי“, ולא זו בלבד, אלא „ותציבני לפניך לעולם“, והיינו כמ"ש (סנהדרין צ"ב, א') הוי קביל וקיים, ופירש"י „הוי עניו ותחיה“, ולפיכך ניצב הוא לפני השי"ת לעולם, כמ"ש (ר"ה כ"ה, א') דוד מלך ישראל חי וקיים.

יתר על כן, מצינו ב„ספר חסידים“ (הוצאת מקיצי נרדמים סי' תתר"ד), שהמלאכים הם בשלימות הענוה, ואם היה האדם עניו באמת, הואיל והוא כמלאך, בדין הוא שלא ימות, ולכן אמר דוד: ואני בתומי - ותציבני לפניך לעולם, כי שכרה של תמימות היא קיום לעולם.

והוא שאמרו (שמות רבה פל"ב, א') עה"כ (תהלים פ"ב, ו') אני אמרתי אלהים אתם - בשעה שאמרו ישראל (שמות כ"ד, ז') כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע - אמר הקב"ה אדם הראשון צייתי אותו מצוה אחת כדי שיקיימנה והשויתיו למלאכי השרת וכו', אלו שהן עושין ומקיימין תרי"ג מצוות חוץ מן הכללים ומן הפרטים ומן הדקדוקים אינו דין שהן חיים וקיימין לעולם, וכן הוא אומר (במדבר כ"א, י"ט) וממתנה נחליאל, שנחלו מהקב"ה שיהיו חיים וקיימים לעולם. ונוכל לומר בכונתם, כי מאחר שהראו בוה שאמרו נעשה ונשמע תמימות וענוה, לפיכך דין הוא שיהיו חיים וקיימים לעולם. ומה שאמרו על „נחליאל“ - שנחלו מהקב"ה שיהיו חיים וקיימים לעולם, ביאורו על פי מ"ש (ר"ה י"ב, ב') נחלה אין לה הפסק (ועי' עירובין נ"ד, א' בפסוק זה).

ונפלאים הם דברי ה„מעין גנים“ הנ"ל (פ"ד, אות י"ט, דף י"ב, א') „טבע נשמת הישראלית בענין אלקות אין צריך לחקירת המחשבה, כיון ששרשם רבוק בעצם המחשבה הקדומה המוציאה הכל מאין ליש וכו', מה שאין כן אומות העולם שאינם בבחינת המחשבה הפנימית, רק בחיצוניות, הנה הם צריכים לחקירה, כי הם בנים לא אמון במ, ומעתה תשכיל אם ילך ישראל לחקור בחקירות, הלא מאבד מעלתו הנחמדה, ויעיד על עצמו שאינו מהם ואינו מאותן שעלו במחשבה“.

קאר משה זל המורה

חוקי

באון רבי משה יתאל הלוי אפשטיין זצ"ל

באזמ"ר מאז'רוך

זכרו תורת משה - אשר צויתי אותו בחורב

וכעת יתבאר לנו הכתוב (מלאכי ג', כ"ב) זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חוקים ומשפטים. ותמוה מאד, וכי לא ידענו שהציווי היה בחורב, וכן מה היא ההדגשה, "חוקים ומשפטים". זאת ועוד, "אשר צויתי אותו" נראה כייחוד לשון. ברם לדברינו יובן, כי כשם שמשה הוא עבדי, וקיום המצוות היה אצלו בגדר חוק, כדרך העבד הנאמן שעושה רצון אדוניו מבלי התבונן בטעם הציווי, ואפילו אם יודע ומבין הטעם, ימסור חכמתו ומחשבתו לאדוניו, כך גם צריכים כל ישראל לקיים את המצוות באותה דרגה שקיבלוה. וזוהי ההדגשה, "בחורב", שהרי שם נתגלתה תמימותם המופלאה, (כנ"ל) תמתי - "שנתממו עמי בסיני ואמרו נעשה ונשמע".

וזהו ההדגשה, "חוקים ומשפטים", כי גם המשפטים חייבים לקיימם בבחינת חוק, וזהו: אשר צויתי אותו, כי קיום המצוות לגבי משה היה אך ורק, "כאשר צויתי אותו" ללא כל התחכמות, וזוהי הסמיכות (שם פס' כ"ד) פן אבא והכיתי את הארץ חרם, שהרי על אומות העולם אמרו (שבת פ"ח, ב') הנך אינשי דסגן בעלילותא כתיב בהו (משלי י"א, ג') וסלף בוגדים ישדם, ולכן: והכיתי את הארץ תרם.

אמנם, ישראל קדושים, שכל הנהגתם היא חטיבה אחת של תמימות, כדרך שנאמר עליהם בקבלת התורה (שם) תומת ישרים תנחם, לפיכך ראויים הם לגאולה כאמור (מלאכי שם פס' כ"ג) הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא, במהרה בימינו בקרוב אכייר. L

ביאורים

כי תצא למלחמה על אויביך ונ

מעלת

הבה נתבונן ונראה, שהפסוק נקט ל שהכונה היא למלחמתם של כלל ישראל, נאמר בלשון יחיד - כי תצא למלח (שם פס' י').

ברם, כאן רמז לנו הכתוב מה שא שישאל עושין חבורה אחת, אפילו עבו (הושע ד', י"ז) חבור עצבים אפרים ה עלייהו ודינא לא שלטא בהו. ומפורש צדיקים היו, ועל ידי שהיה להם דילטח אחאב עובדי ע"ז היו, ועל ידי שלא היו וזוהי ההדגשה: כי תצא - כלש מובטחים אתם: ונתנו ה' אלקיך בידך בידיכם, מבלי התחשבות בכל הקטרוגי כחם של האחדות והשלום.

ושבית שביו (כ"א, י')

רמז

אמרו רבותינו ז"ל (זוהר חדש נ"ז מאי זנח ישראל טוב, דא יצר הטוב, ד